

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та суспільних комунікацій**

БЕЗПЕКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 6 курсу, 603 групи

Підлісний О.Г

Керівник:

кандидат політичних наук,

доцент **Стецюк А.В**

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ 2025 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Макар В.Ю.

Чернівці – 2025

Анотація

У кваліфікаційній роботі розглянуто безпекове співробітництво України та Італії в контексті сучасних міжнародних викликів і трансформаційних процесів. Визначено теоретико-методологічні основи дослідження взаємодії держав у сфері безпеки, охарактеризовано історичні етапи розвитку українсько-італійських безпекових відносин, проаналізовано нові формати партнерства після початку повномасштабної війни в Україні. Особлива увага приділяється військово-технічній, антикризовій та гуманітарній співпраці сторін, а також перспективам її подальшого поглиблення.

***Ключові слова:** Україна, Італія, безпека, співробітництво, партнерство.*

Abstract

The research explores the security cooperation between Ukraine and Italy in the context of modern international challenges and geopolitical transformations. It outlines the theoretical and methodological foundations for studying interstate security interaction, traces the historical development of Ukrainian-Italian security relations, and analyzes the evolution of partnership formats following the outbreak of full-scale war in Ukraine. Particular attention is given to military-technical, crisis response, and humanitarian cooperation, as well as to future opportunities for strategic deepening.

***Keywords:** Ukraine, Italy, security, cooperation, partnership.*

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Підлісний О.Г
(підпис)

Заява

(Студент,-ка) _____

Номер студентської книжки: _____

Я заявляю, що наукова робота:

Була підготовлена виключно мною, * і:

А. Не порушує авторські права третіх осіб у відповідність із законом про авторське право.

Б. Повністю або частково була використана в якості основи для отримання диплому про вищу освіту або наукового ступеня мною чи іншою особою.

1) Крім того, я заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи збігається з друкованою.

Даною заявою я підтверджую, що був, (-ла) проінформований, (-а) про права та обов'язки студента,(-ки) Університету, про правила, що стосуються перевірки оригінальності наукових робіт. Тому я заявляю, що я згоден,(-на) на обробку моїх письмових робіт у відповідності з антиплагіатними процедурами Університету, а також на архівування цих робіт в базі даних інтернет системи Turnitin Similarity згідно з антиплагіатними правилами і процедурами Університету.

Я також свідомий, (-ма) того, що у випадку, якщо робота написана мною, за рішенням Комісії університету буде містити факти, які суперечать умовам зазначеним у цій заяві, або, якщо коефіцієнти виходять за межі гранично допустимих норм (згідно **Додатку 2**), робота буде повернута на доопрацювання.

Дата

Підпис

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗПЕКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ	8
1.1 Концептуальні та методологічні підходи до вивчення міжнародного безпекового співробітництва.....	8
1.2 Джерела та стан наукової розробки безпекової взаємодії між Україною та Італією у сучасній політичній науці.....	17
Висновки до 1 розділу.....	30
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ БЕЗПЕКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ	32
2.1 Безпекова співпраця України та Італії у 1991–2022 роках: становлення та розвиток взаємодії.....	32
2.2 Трансформація безпекових відносин у період 2022–2025 років: виклики війни та нові формати партнерства	42
Висновки до 2 розділу.....	53
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗПЕКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ	55
3.1 Потенціал розширення співробітництва у сфері колективної безпеки та оборонних технологій	55
3.2 Можливості синергії в контексті спільної участі в місіях ЄС та НАТО	66
3.3 Пріоритетні напрямки для поглиблення стратегічного партнерства в безпековій сфері	71
Висновки до 3 розділу.....	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
SUMMARY	100

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗСУ – Збройні Сили України

НАТО – Організація Північноатлантичного договору

ЄС – Європейський Союз

МЗС – Міністерство закордонних справ

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі

НГУ – Національна гвардія України

МТО – матеріально-технічне забезпечення

ПВК – приватна військова компанія

СБУ – Служба безпеки України

ВСТУП

У XXI столітті безпекове співробітництво між державами стало ключовим фактором стабільності та виживання демократичних режимів, особливо у країнах, які зазнають зовнішньої агресії. В умовах повномасштабної війни, розв'язаної Російською Федерацією проти України у 2022 році, питання міжнародної безпекової солідарності набуло безпрецедентної значущості. У цьому контексті взаємодія з країнами-членами Європейського Союзу та НАТО, зокрема з Італією, є важливим чинником підвищення обороноздатності, посилення дипломатичних позицій України та інтеграції до євроатлантичного безпекового простору.

Італія, як активний учасник міжнародних безпекових процесів, постає не лише як гуманітарний партнер України, а й як стратегічний союзник у питаннях постачання озброєння, участі у санкційній політиці та підтримці реформ сектору оборони. Крім того, Рим послідовно підтримує європейську перспективу України та її прагнення до вступу в НАТО, що створює фундамент для формування довготривалого безпекового альянсу. Спільні зусилля у межах місій ЄС та НАТО, а також активізація двостороннього військово-технічного співробітництва, свідчать про поступове поглиблення стратегічної довіри між державами.

Незважаючи на зростаючу практичну значущість українсько-італійського безпекового партнерства, ця тематика залишається недостатньо опрацьованою в науковому дискурсі. Дослідження здебільшого фокусуються на загальних питаннях європейської безпеки або співпраці України з НАТО в цілому, тоді як аналіз саме двосторонньої безпекової взаємодії України та Італії, особливо у період від початку війни 2022 року, потребує більш глибокого вивчення. Відсутність систематизованого підходу до оцінки динаміки, форм та ефективності цього співробітництва ускладнює формування науково обґрунтованих рекомендацій для політичної практики.

Актуальність теми зумовлена потребою в осмисленні ролі Італії як європейського партнера України у сфері безпеки, дослідженні та узагальненні історичних і новітніх аспектів двосторонньої співпраці, а також у виявленні перспектив поглиблення цієї взаємодії на основі спільних цінностей, викликів і стратегічних інтересів. У нинішніх умовах посилення загроз європейській стабільності, дослідження безпекового співробітництва України та Італії може слугувати теоретичною й практичною основою для формування ефективної зовнішньої політики держави та адаптації до нових форматів геополітичної взаємодії.

Метою роботи є комплексне дослідження безпекового співробітництва України та Італії в історичному, теоретичному та прикладному аспектах з метою виявлення основних напрямів, викликів і перспектив двосторонньої взаємодії.

З огляду на мету постають наступні **завдання**:

- вивчити теоретико-методологічні підходи до дослідження міжнародного безпекового співробітництва та охарактеризувати стан наукової розробки проблеми;
- дослідити історичні етапи, динаміку та основні напрями безпекової взаємодії України та Італії у періоди 1991–2022 і 2022–2025 років;
- проаналізувати та встановити перспективи вдосконалення безпекового партнерства між Україною та Італією у сфері безпеки, зокрема щодо колективної безпеки, участі в місіях ЄС і НАТО та можливості його поглиблення.

Об'єктом дослідження є міждержавне безпекове співробітництво в Європі.

Предметом дослідження є напрями, механізми та результати безпекового співробітництва України та Італійської Республіки.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 1991 року, коли Україна проголосила незалежність і встановила дипломатичні відносини з Італією, до кінця 2025 року, що відображає поточний етап посиленої безпекової

взаємодії на тлі російсько-української війни. Такий часовий проміжок дає змогу проаналізувати не лише історичні передумови формування двосторонніх зв'язків, а й динаміку їх еволюції в умовах нових викликів. Особливу увагу приділено періодам 1991–2022 років (етап налагодження та інституціалізації співпраці) та 2022–2025 років, які позначені інтенсивним розвитком військово-технічної, гуманітарної та антикризової взаємодії в умовах повномасштабної війни.

Методи дослідження. Методологічна основа дослідження включає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, що дозволяють комплексно вивчити тему. *Системний аналіз* застосовується для розгляду безпекового співробітництва як складної багаторівневої взаємодії між Україною та Італією в межах ширшої євроатлантичної безпекової системи. *Історико-порівняльний метод* дозволяє проаналізувати етапи становлення та трансформації двосторонніх відносин у різні періоди, зіставити їх із загальноєвропейськими тенденціями. *Метод аналізу документів* використовується для вивчення нормативно-правової бази, міжнародних угод, заяв офіційних осіб та аналітичних матеріалів. *Контент-аналіз* застосовується для систематизації інформації із публікацій, офіційних звітів та медіа, з метою виявлення ключових тем і тенденцій у дискурсі про безпекову взаємодію. *Метод прогнозування та сценарного моделювання* дають змогу окреслити можливі траєкторії подальшого розвитку партнерства, враховуючи сучасні геополітичні виклики та потреби національної безпеки.

Практична значимість дослідження полягає у формуванні науково обґрунтованих рекомендацій для українських органів влади щодо оптимізації стратегічного партнерства з Італією в сфері безпеки, участі в міжнародних місіях і розбудови спільної безпекової архітектури в Європі.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел, який

налічує 102 найменування. Загальний обсяг роботи становить 108 сторінок, з яких основного тексту – 88 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗПЕКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ

1.1 Концептуальні та методологічні підходи до вивчення міжнародного безпекового співробітництва

Безпекове співробітництво — це процес взаємодії між державами, міжнародними організаціями та іншими акторами з метою забезпечення стабільності та колективної безпеки в умовах глобальних і регіональних загроз. Воно охоплює різноманітні форми співпраці, включаючи політичну, економічну, військову та інформаційну взаємодію, спрямовану на попередження конфліктів, нейтралізацію нових загроз (тероризм, кіберзагрози, зміни клімату, енергетична безпека) та підтримку міжнародного порядку.

Таке співробітництво базується на принципах довіри, взаємодії та спільних зусиль, передбачає стандартизацію дій, координацію між державами та інституціями, а також готовність адаптуватися до змінюваних геополітичних умов. Важливими елементами безпекового співробітництва є колективна відповідальність і взаємна вигода, що забезпечує стабільність на міжнародному рівні.

Міжнародне безпекове співробітництво є важливою складовою сучасних міжнародних відносин. У зв'язку з глобалізацією, новими загрозами та викликами, такими як тероризм, кібератаки, кліматичні зміни, а також військові конфлікти, питання ефективного співробітництва в сфері безпеки стало критично важливим. Існують різноманітні концептуальні та методологічні підходи до вивчення цих процесів, що дозволяють досліджувати механізми міжнародної безпеки з різних ракурсів та оцінювати їх вплив на стабільність глобальної системи.

Міжнародне безпекове співробітництво охоплює широку систему взаємодії держав у сфері безпеки, що базується на теоретичних підходах міжнародних відносин. Реалістичний підхід акцентує увагу на пріоритеті національних інтересів та виживанні держав у анархічній міжнародній системі [50, с. 22]. Згідно з ним, співпраця у сфері безпеки можлива лише за умови балансу сил або наявності спільної загрози.

Ліберальна школа, навпаки, підкреслює значення міжнародних організацій, економічної взаємозалежності та спільних цінностей для побудови стабільного безпекового порядку [24, с. 44]. Конструктивізм аналізує безпекове співробітництво як результат взаємної ідентифікації держав і соціального конструювання загроз [29, с. 119]. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти трансформацію ролі безпеки в умовах глобалізації.

У межах безпекового дискурсу ключовим поняттям є концепція колективної безпеки, яка передбачає спільну відповідальність держав за протидію агресії проти будь-якого її учасника. Найвідомішим прикладом реалізації цього принципу є НАТО, де напад на одну країну вважається нападом на всіх [10]. Водночас функціонування цієї системи можливе лише за наявності політичної волі держав-членів до колективних дій. Регулярне оновлення стратегічних концепцій Альянсу свідчить про адаптацію до змін у геополітичному середовищі [101]. У контексті російсько-української війни колективна безпека отримала нове значення для країн Центрально-Східної Європи. Україна активно просуває ідею поглиблення безпекової інтеграції із західними структурами [23].

Ідея регіональної безпеки полягає у створенні механізмів стабільності в межах певного географічного простору. Європейський простір сформував цілу низку таких механізмів: ОБСЄ, Європейська служба зовнішніх дій, а також спільні оборонні ініціативи ЄС [35, с. 5]. У сучасних умовах спостерігається зростання ролі регіональних форматів, таких як «Люблінський трикутник» та

Чорноморське партнерство. Регіональні альянси забезпечують швидшу координацію та врахування специфічних викликів конкретного регіону. Роль держав-членів ЄС у підтримці України, зокрема Італії та Польщі, демонструє ефективність такого підходу [44]. Спільні заяви та безпекові угоди поглиблюють довіру між партнерами.

Міжнародне безпекове співробітництво постає як відповідь на зростаючі загрози глобального рівня. Серед основних викликів сучасності виокремлюють гібридні війни, кіберзагрози, тероризм, енергетичну безпеку та масову дезінформацію [33]. Ці загрози вимагають комплексних рішень і міжвідомчої координації на глобальному рівні. У відповідь на гібридну агресію Росії проти України активізувалося безпрецедентне міжнародне співробітництво у сфері оборони, розвідки та інформаційної безпеки [12, с. 52]. США, Канада, Великобританія, країни ЄС надали Україні не лише військову, але й технологічну та фінансову підтримку [2]. Таким чином, новітні загрози стимулюють до трансформації традиційних моделей безпеки.

Багатосторонні інститути відіграють критично важливу роль у міжнародному безпековому співробітництві. НАТО, ЄС, ООН та інші організації забезпечують координацію, стандартизацію, а також юридичну базу для дій держав у сфері безпеки [28]. Україна використовує ці механізми для розширення своєї міжнародної підтримки, зокрема в рамках Плану дій щодо членства в НАТО та співпраці з ЄС. Інституційне закріплення взаємодії дозволяє формувати стійкі партнерства. Такі формати створюють передумови для участі в спільних операціях, навчаннях, обмінах розвідданими та реагуванні на кризи. Наявність формальних угод, як-от Декларація про особливе партнерство Україна–НАТО, є доказом стратегічної глибини співпраці [23]. Водночас інститути не завжди здатні оперативно реагувати на динамічні загрози, що вимагає паралельного розвитку гнучких неформальних альянсів.

Двостороннє безпекове співробітництво часто стає основою оперативної взаємодії у кризових ситуаціях. Прикладом є численні угоди України з Італією, Великобританією, Канадою щодо постачання зброї, протиповітряної оборони та стратегічних технологій [68]. Такі домовленості зазвичай супроводжуються спільними деклараціями та програмами відновлення обороноздатності [64]. Висока динаміка таких форматів дозволяє оперативно реагувати на загрози. Особливу роль відіграє підтримка країн G7, яка демонструє готовність Заходу до довгострокового партнерства з Україною [5]. Стратегічна співпраця з провідними країнами НАТО формує основу для майбутнього членства [38, с. 123]. Двосторонні механізми все частіше інтегруються в загальну архітектуру євроатлантичної безпеки.

Порівняння основних теоретичних підходів до міжнародної безпеки дозволяє глибше зрозуміти їх вплив на формування політики держав і безпекових альянсів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Основні теоретичні підходи до міжнародного безпекового співробітництва

Підхід	Принципи	Ключові ідеї	Вплив на міжнародні відносини
Реалізм	Антагоністична природа міжнародної системи, пріоритет сили	Держава як головний актор, баланс сил, самозахист	Сприйняття міжнародної політики як конкуренції за безпеку та вплив
Лібералізм	Можливість співпраці, значення міжнародних інститутів	Економічна взаємозалежність, роль права, демократичні цінності	Пошук спільних рішень, підтримка міжнародного порядку
Конструктивізм	Роль ідентичності, норм та міжсуб'єктивних уявлень	Безпека як соціально сконструйоване явище	Зміна безпекової поведінки через трансформацію ідентичностей
Критичні підходи	Проблематизація домінантних наративів	Фокус на маргіналізованих	Розширення уявлень про безпеку,

		голосах і глобальній нерівності	включення гуманітарного виміру
--	--	------------------------------------	-----------------------------------

Україна активно просуває концепцію багаторівневого безпекового партнерства. Її зовнішньополітична доктрина передбачає інтеграцію до НАТО, поглиблення співпраці з ЄС, а також укладання окремих безпекових гарантій із ключовими країнами [50, с. 36]. Після 2022 року зовнішньополітичний курс України зміцнів через широке визнання російської агресії як загрози європейській безпеці [53, с. 110]. Країни-члени Альянсу активізували підтримку Києва, демонструючи нову якість стратегічного партнерства [8]. Спроможність України ефективно взаємодіяти з міжнародними безпековими структурами стала чинником зміни європейського безпекового ландшафту. Така багатовекторна політика дозволяє уникнути залежності від одного джерела гарантій [29, с. 214].

Значну роль у формуванні безпекових форматів відіграє громадська думка. Дослідження демонструють високий рівень підтримки членства України в НАТО серед населення та активну участь громадських організацій у просуванні безпекового порядку денного [6]. У країнах Європи також спостерігається зміна настроїв — посилюється усвідомлення потреби в солідарності з Україною як фактором власної безпеки. Інформаційні кампанії та дипломатичні ініціативи формують широку коаліцію підтримки України. Громадська думка, медійний тиск та міжпарламентська дипломатія стають чинниками впливу на політику урядів. В умовах війни громадянське суспільство отримує нове значення як драйвер зовнішньої політики [1, с. 131]. Саме тому стратегічні комунікації є невід’ємною складовою безпекового співробітництва.

Підсумовуючи, концептуальні основи міжнародного безпекового співробітництва формуються на перетині теоретичних парадигм, регіональних ініціатив та прагматичних інтересів держав. Сучасний світ вимагає від країн не лише участі в міжнародних інституціях, а й активного формування власної

безпекової ідентичності. Для України співпраця з НАТО, ЄС та ключовими партнерами стала основою національної безпекової стратегії [55, с. 58]. Умови війни сприяли формуванню нових моделей взаємодії, що виходять за межі традиційної дипломатії. Глобальні та регіональні загрози роблять питання безпекового партнерства пріоритетними у зовнішній політиці. Успішне формування таких форматів вимагає гнучкості, довіри й стійкої політичної волі.

Дослідження міжнародної безпеки потребує комплексного використання різних методологій, здатних враховувати динамічний і багатовимірний характер глобальних загроз. Якісні методи аналізу, зокрема інтерв'ю, контент-аналіз та вивчення кейсів, дозволяють виявити глибинні механізми взаємодії між державами. У контексті воєнних альянсів ці методи дають змогу простежити мотивації, ідеологічні передумови та політичні процеси, що стоять за формальними угодами. Кількісні методи — такі як статистичний аналіз військових бюджетів, обсягів допомоги чи кількості спільних операцій — забезпечують об'єктивні дані для порівняння рівнів залученості [1, с. 134]. Поєднання кількісного та якісного підходів сприяє всебічному розумінню ефективності безпекових партнерств. Методологічний плюралізм відкриває можливості для точнішого прогнозування міжнародних процесів.

Порівняльний аналіз залишається одним із найефективніших інструментів у вивченні міжнародної безпеки. Аналіз відмінностей між системами безпеки НАТО, ЄС, ООН чи двосторонніх альянсів дає уявлення про сильні та слабкі сторони кожного підходу. Наприклад, НАТО вирізняється високим ступенем інституціоналізації та колективної відповідальності, тоді як двосторонні угоди дозволяють оперативніше реагувати на загрози. Метод порівняльного аналізу також застосовується до вивчення безпекових моделей у різних регіонах — від Балтії до Близького Сходу. Такий підхід дозволяє зрозуміти специфіку безпекового середовища у кожному випадку. Висновки, отримані в результаті порівняння, слугують підґрунтям для розробки політики адаптації [10, с. 73].

Методи кейс-стаді є надзвичайно корисними при вивченні конкретних прикладів безпекової взаємодії. Український досвід співпраці з НАТО після 2014 року слугує яскравим прикладом трансформації зовнішньої безпекової політики. Аналіз окремих кейсів дозволяє простежити механізми впровадження рішень, динаміку змін і роль зовнішніх акторів у регіональному безпековому ландшафті. Дослідники часто використовують метод кейсу для розуміння успішності або провалів конкретних безпекових ініціатив. Метод дозволяє зосередитись на деталях, які часто залишаються поза увагою макроаналітичних підходів. Поглиблене вивчення таких прикладів збагачує теоретичні моделі.

Мережевий аналіз у контексті міжнародного безпекового співробітництва використовується для дослідження структури зв'язків між державами, організаціями та іншими суб'єктами. Інструменти візуалізації дають змогу виявити ключові вузли, від яких залежить стійкість системи безпеки. Такий підхід особливо актуальний у дослідженнях кібербезпеки, де взаємодія носить нестабільний і наднаціональний характер. Оцінка щільності зв'язків, централізації та ролі окремих акторів дозволяє зрозуміти потенціал для мобілізації або розпаду мереж. Мережевий підхід знаходить застосування і в дослідженні коаліцій, що формуються поза межами класичних альянсів. Подібні методи стають дедалі популярнішими серед дослідників безпеки у цифрову епоху.

Контент-аналіз є дієвим інструментом для вивчення стратегічних документів, угод та офіційних заяв міжнародних організацій. Визначення частоти ключових понять — таких як «колективна безпека», «відповідальність», «стримування» — дозволяє відстежити зміни в риториці та пріоритетах. Застосування автоматизованих систем обробки тексту пришвидшує процес аналізу й робить його об'єктивнішим. Контент-аналіз також дозволяє порівнювати риторику різних країн щодо одного і того ж безпекового питання. Наприклад, відмінності в оцінці війни в Україні з боку країн НАТО та держав

Глобального Півдня розкривають асиметрії у безпековому дискурсі. Такий підхід актуалізує потребу у врахуванні культурно-політичних відмінностей [5].

Методи моделювання та сценарного аналізу дають змогу оцінити потенційні наслідки рішень у сфері безпеки. Побудова сценаріїв можливого розвитку конфліктів, розміщення військ або впровадження санкцій дозволяє урядам готуватися до альтернативних варіантів. Ці методи часто використовуються аналітичними центрами, військовими штабами та дипломатичними установами. Сценарний підхід поєднується з кількісними оцінками для формування рекомендацій щодо політик. Він також дає змогу враховувати фактори невизначеності, що є надзвичайно важливим у контексті гібридних загроз. Моделювання доповнює класичні методи, створюючи простір для стратегічного планування [12, с. 89].

Методологія оцінки ефективності безпекового співробітництва охоплює як індикативні, так і аналітичні методи. До індикаторів належать обсяг військової допомоги, кількість навчань, ступінь інтеграції в структури Альянсу. Аналітичні методи базуються на експертних оцінках, ретроспективному аналізі та вивченні довготривалих наслідків співпраці. Оцінка ефективності дозволяє виявити слабкі місця та підставити основу для стратегічних змін. Роль таких методів зростає в умовах обмежених ресурсів і необхідності пріоритизації [4]. Успішна співпраця часто базується на постійному моніторингу та корекції заходів.

Інтердисциплінарний підхід набуває дедалі більшої популярності у сфері досліджень безпеки. Поєднання знань із політології, права, економіки, інформаційних технологій та психології дозволяє врахувати складність сучасних загроз. Застосування таких підходів відкриває можливості для створення комплексних стратегій безпеки. Аналіз міждисциплінарних досліджень підтверджує їхню ефективність у прогнозуванні новітніх ризиків. Використання методів кібербезпеки, соціальної інженерії та економічного моделювання

посилює аналітичну базу досліджень. Зростає попит на такі підходи серед урядових і недержавних аналітичних центрів.

Аналіз безпекових союзів потребує системного підходу, який включає різноманітні методи дослідження та інструменти оцінки ефективності взаємодії (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Методологічні підходи до вивчення міжнародного безпекового співробітництва

Метод / Інструмент	Характеристика	Застосування в аналізі безпеки
Якісні методи	Інтерв'ю, кейс-стаді, контент-аналіз	Оцінка політичного контексту, мотивацій та стратегій держав
Кількісні методи	Статистичний аналіз, опитування, моделювання	Вимірювання рівня залученості, обсягів допомоги, частоти співпраці
Порівняльний аналіз	Співставлення альянсів, угод, регіональних моделей	Виявлення ефективних практик та структурних особливостей
Економічний аналіз	Оцінка фінансування, інвестицій у безпеку	Визначення ресурсної ефективності партнерств
Політичний аналіз	Аналіз рішень, політик, позицій держав	Інтерпретація впливу безпеки на зовнішню політику
Аналіз загроз і ризиків	Ідентифікація потенційних небезпек	Оцінка вразливостей системи безпеки

Методологічне забезпечення вивчення міжнародного безпекового співробітництва має бути гнучким, адаптивним і цілеспрямованим. Поєднання кількісних, якісних, сценарних та компаративних методів створює багатовимірну картину безпеки. Успішне застосування методів вимагає також врахування політичного контексту та динаміки міжнародної системи [2]. Український приклад демонструє необхідність постійного вдосконалення дослідницького інструментарію в умовах активного конфлікту. Методологія має служити не лише для аналізу, а й для проєктування майбутнього. Тільки комплексний підхід дозволяє ефективно відповідати на виклики XXI століття.

Загалом, вивчення міжнародного безпекового співробітництва вимагає комплексного підходу, що включає як теоретичні концепції, так і методологічні інструменти для аналізу різних аспектів глобальної безпеки. Враховуючи сучасні глобальні виклики, дослідження в цій сфері є важливим для розробки стратегій збереження миру і стабільності на міжнародній арені. Майбутні наукові розробки повинні сприяти поглибленню розуміння механізмів безпеки та розробці нових підходів до їхнього вдосконалення.

1.2 Джерела та стан наукової розробки безпекової взаємодії між Україною та Італією у сучасній політичній науці

Проблема безпекової взаємодії держав є важливою темою для наукових досліджень у галузі політології та міжнародних відносин, оскільки глобальні політичні зміни та нові загрози, такі як тероризм, кібератаки та військові конфлікти, ставлять перед державами необхідність більш тісної співпраці в забезпеченні безпеки. За останні десятиліття наукові розробки цієї проблеми зазнали значних змін, що пов'язано з розвитком нових теоретичних концепцій та нових підходів до взаємодії в сфері безпеки. Тому вивчення сучасного стану наукової розробки цієї проблеми є важливим для розуміння актуальних тенденцій у міжнародних відносинах.

Глобальні трансформації після завершення холодної війни стимулювали перегляд традиційних підходів до аналізу міжнародної безпеки. Поступово зміщується акцент від жорсткої сили до концептуального розширення безпекової взаємодії, зокрема через економіку, культуру та інформаційні потоки. Теорії реалістичної школи, що домінували в XX столітті, вже не здатні повною мірою пояснити нові форми конфліктів і співробітництва. Зростає інтерес до міждисциплінарних досліджень, які враховують як класичні безпекові аспекти,

так і соціальні, кібернетичні та гуманітарні чинники. У новітніх теоріях значну роль відіграє оцінка м'якої сили як інструменту впливу. Такий підхід дозволяє бачити безпеку не лише через призму військової могутності [1, с. 128].

У науковому дискурсі помітним є прагнення до класифікації та порівняння ключових підходів, що узагальнено представлено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

**Основні теоретичні підходи до безпекової взаємодії держав у
політології та міжнародних відносинах**

Підхід	Ключові ідеї	Методи дослідження	Застосування
Реалізм	Сила, анархія, виживання, баланс сил	Аналіз конфліктів, воєн, розстановки сил	Оцінка військових альянсів, стратегічних союзів
Лібералізм	Міжнародна співпраця, інститути, демократія	Аналіз міжнародних договорів, організацій	Розгляд інституційних механізмів забезпечення безпеки
Конструктивізм	Ідентичності, норми, соціальні конструкції	Дискурсивний аналіз, інтерпретація політики	Аналіз ролі уявлень у формуванні політики безпеки
Постструктуралізм	Мова, дискурс, влада знання	Критичний аналіз риторики, змістів	Вивчення політики страху та медіа-наративів
Фемінізм	Гендер, інклюзивність, гуманітарна перспектива	Кейс-стаді, гендерний аналіз	Оцінка впливу жінок на миротворчі процеси
Екологічна безпека	Довкілля як джерело загроз	Міждисциплінарний аналіз, аналіз ризиків	Вивчення кліматичних викликів і ресурсних конфліктів

Однією з ключових змін є поява теорій, які враховують гібридну природу сучасних загроз. Сучасні конфлікти рідко обмежуються використанням звичайної зброї, натомість застосовуються кіберудари, інформаційні кампанії, економічні санкції та енергетичний тиск. Гібридна війна як концепт активно аналізується західними дослідниками після подій у Грузії (2008) та Україні (з 2014 року). З'являються моделі, що інтегрують традиційні підходи з новими інструментами протидії асиметричним загрозам. Безпекова взаємодія держав

дедалі частіше включає обмін кіберданими, координацію інформаційної безпеки, спільне протистояння атакам на критичну інфраструктуру. Підхід до безпеки стає більш комплексним і водночас динамічним [12, с. 95].

Теорія м'якої сили набула особливого значення у контексті аналізу взаємодії держав у XXI столітті. Вплив культури, ідеології, цінностей та легітимності почав розглядатися як не менш ефективний, ніж традиційна військова присутність. Держави вибудовують позитивний імідж, щоб підвищити рівень довіри й готовність інших акторів до співпраці. Механізми культурної дипломатії, міжнародної допомоги та медіа-присутності розглядаються як інструменти стратегічного впливу. Теорія м'якої сили дозволяє пояснити взаємодію країн, що не мають прямої військової співпраці, але підтримують тісні відносини. Така взаємодія особливо важлива у контексті розширення міжнародних коаліцій.

Постструктуралістські підходи акцентують увагу на дискурсивному вимірі безпеки. Вони досліджують, як за допомогою мови конструюються уявлення про загрози та способи їх подолання. Дискурсивний аналіз дає змогу зрозуміти, чому одні й ті самі явища можуть трактуватись як небезпека або партнерство залежно від політичного контексту. Такий підхід особливо актуальний у дослідженнях інформаційної війни та політики страху. Він демонструє, як через мову створюється соціальна реальність, яка в подальшому визначає конкретні дії держав. Постструктуралізм не замінює класичні теорії, але суттєво розширює горизонти аналізу.

Конструктивістський підхід розглядає міжнародну безпеку як соціально сконструйоване явище. Держави не діють ізольовано, їхні дії залежать від уявлень, ідентичностей та норм, які існують у міжнародному середовищі. Згідно з цією концепцією, безпека не є об'єктивною категорією — вона формується через міждержавну взаємодію та обмін символами. Взаєморозуміння, довіра та інституціоналізація відносин сприяють зниженню конфліктного потенціалу.

Конструктивізм надає важливого значення ролі навчання, історичної пам'яті та політичної культури. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти, чому однакові заходи безпеки по-різному сприймаються у різних країнах [29, с. 175].

Феміністичні теорії безпеки звертають увагу на гендерні аспекти у питаннях війни, миру та безпекової взаємодії. Вони критикують домінування маскулінних уявлень про силу, конкуренцію та агресію, пропонуючи натомість акценти на турботі, співпраці та гуманітарному вимірі. Дослідження ролі жінок у миротворчих процесах демонструє, що інклюзивність сприяє стабільності. У фокусі феміністичних підходів перебуває також питання захисту цивільного населення, гуманітарного права та соціальної справедливості. Вивчення конфліктів з урахуванням гендерного виміру допомагає комплексно оцінити наслідки війни. Такий підхід посилює гуманістичну складову безпеки.

Екологічні теорії безпеки розглядають довкілля як один з ключових факторів сучасних загроз. Зміна клімату, виснаження ресурсів, забруднення та стихійні лиха можуть спричиняти регіональні конфлікти, міграційні кризи та дестабілізацію держав. Теоретики цього напрямку закликають до включення екологічного виміру у національні та міжнародні стратегії безпеки. Співпраця у сфері сталого розвитку набуває дедалі більшої актуальності в міжнародних відносинах. Екологічна безпека розглядається як спільне благо, що потребує координації зусиль усіх держав. Аналіз цього напрямку доповнює традиційні підходи до безпекової взаємодії новим контекстом.

Інституціоналізм зосереджується на ролі міжнародних організацій у забезпеченні стабільності та запобіганні конфліктам. Організації як НАТО, ЄС чи ООН відіграють важливу роль у створенні норм, процедур та механізмів координації. Інституціоналісти вважають, що інститути знижують рівень невизначеності, сприяють довірі та підвищують ефективність взаємодії. У теоретичному плані інституційний підхід дозволяє пояснити сталість і прогнозованість відносин навіть за умов конкуренції. Він також враховує

фактори правових зобов'язань, механізмів вирішення спорів і спільного навчання. Такий підхід активно використовується у практичному аналізі безпекових угод [4].

Сучасний науковий дискурс демонструє розмаїття підходів до аналізу безпекової взаємодії між державами. Традиційні теорії залишаються важливими, однак нові підходи дозволяють глибше осмислити складність міжнародного середовища. Інтеграція різних теоретичних рамок сприяє формуванню комплексного бачення викликів і засобів їх подолання. Взаємодія держав у сфері безпеки дедалі частіше розглядається як багаторівневий процес, що охоплює як військовий, так і політичний, інформаційний, гуманітарний і екологічний виміри. Ефективне вивчення безпекової динаміки вимагає гнучкого використання міждисциплінарних підходів. Наукове осмислення цих процесів формує основи для довгострокової стратегії стабільності та миру.

Інституційна та політична взаємодія держав у сфері безпеки зазнала суттєвих змін у добу глобалізації. Міжнародні організації, зокрема ООН, НАТО, ЄС, відіграють ключову роль у створенні системи колективної безпеки, яка базується на принципах взаємної відповідальності та координації дій. Їхня діяльність спрямована на запобігання конфліктам, миротворчі операції та розвиток механізмів запобігання загрозам. Особливе значення мають спільні стратегічні ініціативи, такі як Спільна безпекова і оборонна політика ЄС (CSDP) або Партнерство заради миру НАТО. Водночас ефективність цих структур залежить від політичної волі держав-членів і зовнішньополітичного контексту. За умов гібридних загроз інституційна спроможність вимагає постійної модернізації [1, с. 128].

Характеристики ключових міжнародних інституцій та політичних чинників безпекового співробітництва наведено в табл. 1.4, що дозволяє комплексно оцінити їхню роль у глобальній системі безпеки.

Таблиця 1.4

**Інституційні механізми та політичні аспекти безпекової взаємодії
держав**

Інституція / Організація	Основна роль у сфері безпеки	Вплив на міжнародне співробітництво	Політичні чинники впливу
ООН	Підтримання міжнародного миру і безпеки	Надає мандати на миротворчі місії, координує міжнародні зусилля	Політична воля держав-членів, вето постійних членів РБ
НАТО	Колективна оборона країн-членів	Поглиблення оборонного співробітництва, стандартизація	Стратегічні інтереси країн-учасниць, внутрішні політичні курси
ЄС	Забезпечення спільної зовнішньої політики та безпеки	Формування спільної політики безпеки в межах Європи	Консенсус між країнами-членами, зовнішні загрози
ШОС	Регіональна безпека та протидія загрозам	Сприяє співпраці країн Центральної Азії, Китаю та РФ	Геополітичні інтереси регіону, економічне домінування Китаю

Глобалізація трансформує характер міжнародної безпеки, створюючи нові виклики для традиційних структур. Технологічний прогрес та мобільність інформації сприяють поширенню нестабільності, кіберзагроз і нових форм тероризму. Система безпеки повинна адаптуватися до міждисциплінарних і транснаціональних викликів. Глобальні кризи, такі як пандемія COVID-19, демонструють необхідність спільного реагування та зміцнення політичної єдності. Країни все частіше звертаються до форм багатостороннього врядування для подолання загроз, що виходять за межі національних інтересів. Механізми безпеки втрачають суто регіональний характер і набувають планетарного масштабу.

Інституційні механізми НАТО залишаються провідним елементом трансатлантичної безпеки. Роль Альянсу змінилася після закінчення холодної війни, зосередившись на стабілізаційних місіях та оперативному реагуванні. Система колективної оборони відповідно до Статті 5 Вашингтонського договору

залишається чинним інструментом. Водночас політична взаємодія між членами НАТО стає все більш складною через геополітичні протиріччя. Нові виклики, зокрема агресія РФ, посилюють потребу в оновленні стратегічних концепцій. Поглиблення співпраці з партнерами, такими як Україна, ілюструє прагнення адаптуватися до змін [53, с. 106].

Європейський Союз активно розвиває власну безпекову ідентичність, що доповнює та підсилює діяльність НАТО. Ініціативи на кшталт PESCO (Постійне структуроване співробітництво) демонструють спроможність до спільного планування та реалізації оборонних проєктів. Інституційне розширення ЄС також впливає на безпекову інтеграцію, зміцнюючи взаємозв'язки між країнами-членами. Політична єдність усередині Союзу залишається визначальним чинником ефективності дій. Безпекова політика ЄС базується на концепції стратегічної автономії. Умови глобалізації змушують Союз дедалі більше інтегрувати зовнішню політику та політику безпеки.

Організація Об'єднаних Націй продовжує відігравати центральну роль у підтриманні миру та безпеки на міжнародному рівні. Структури, такі як Рада Безпеки, мають інституційні повноваження для застосування санкцій, розгортання миротворчих місій і ухвалення резолюцій. Проте політичні конфлікти між постійними членами Ради обмежують її ефективність. Інституційна реформа ООН залишається предметом обговорення в наукових і дипломатичних колах. Зростає роль Генеральної Асамблеї як форуму для формування глобального консенсусу. Інклюзивність і представництво менш потужних держав є ключовими викликами для подальшого розвитку системи.

Політичні аспекти безпекової взаємодії охоплюють як зовнішньополітичні пріоритети, так і внутрішню політичну кон'юнктуру. Зміна урядів, вплив виборчих процесів і політичних криз здатні змінити курс держави у сфері міжнародної безпеки. Водночас демократичні інститути сприяють прозорості рішень і підзвітності. Політична воля є ключовою умовою ефективної реалізації

безпекових домовленостей. Участь в альянсах часто стає предметом політичних дебатів і стратегічного позиціонування. Під тиском громадської думки формуються нові вектори зовнішньої політики [46].

Глобальні ініціативи безпекового характеру часто реалізуються в межах міжурядових форумів і платформ стратегічного діалогу. Група G7, саміти Рамштайну або платформи двосторонньої взаємодії дедалі частіше беруть на себе функції координації безпекових дій. Політична легітимність таких платформ часто вища, ніж у формальних інституцій. Глобалізація змінює не лише формат взаємодії, а й логіку прийняття рішень. Зростає вплив неурядових гравців, транснаціональних корпорацій і регіональних блоків. Модель прийняття рішень набуває більш мережевого та нелінійного характеру.

В умовах глобалізації на перший план виходять питання енергетичної безпеки, кіберзахисту та захисту критичної інфраструктури. Традиційні інституційні рамки не завжди спроможні забезпечити своєчасну та ефективну відповідь. Зростає роль публічно-приватного партнерства у сфері безпеки, а також залучення експертного середовища. Ситуація потребує нових політичних стратегій, орієнтованих на випереджувальне реагування. Інституції повинні поєднувати бюрократичну стабільність із гнучкістю оперативного втручання. Розширення повноважень агентств із кризового реагування відповідає вимогам нового середовища [50].

Спільна декларація України та Італії засуджують збройну агресію РФ, підтверджують підтримку суверенітету, незалежності й територіальної цілісності України, і вимагають повного виведення російських військ із території України. Італійська Республіка заявляє про свою постійну політичну, фінансову, гуманітарну та військову підтримку України, а також про готовність сприяти її євроатлантичному майбутньому (євроінтеграція, співпраця в рамках НАТО). Документ закладає широку базу для співпраці: Італія зобов'язується надавати військову допомогу, брати участь у навчанні українських військових, а також

підтримувати відновлення України — енергетичну, цивільну та інфраструктурну, а також економічну та гуманітарну допомогу. Водночас декларація має переважно політичний характер: вона містить зобов'язання «для тривалого часу» та обіцянки, але не деталізує чіткі терміни, конкретні обсяги допомоги, або юридично обов'язкові гарантії. Реальна ефективність залежить від подальшої імплементації, політичної волі, ресурсів та міжнародного контексту[60].

Формування глобальної архітектури безпеки залежить від здатності інституцій узгоджувати дії на основі спільних цінностей. У добу глобалізації домінує політичний прагматизм, який знижує ефективність універсальних механізмів. Держави дедалі частіше реалізують гнучкі формати взаємодії, адаптуючи моделі співпраці до конкретних потреб. Відбувається децентралізація глобального управління безпекою. Політичні аспекти перетинаються з економічними, культурними та екологічними векторами. Комплексний підхід до безпеки залишається єдиним шляхом забезпечення стійкості системи міжнародних відносин.

Безпекова взаємодія між Україною та Італією є важливим аспектом сучасної міжнародної політики, особливо в умовах глобальних загроз, таких як війна в Україні. Італія, як член НАТО та Європейського Союзу, активно підтримує Україну у її прагненнях до євроатлантичної інтеграції, що стало одним із основних напрямків зовнішньої політики України в останні роки. Співпраця між двома країнами охоплює різні аспекти, зокрема військову, економічну та гуманітарну допомогу, що дозволяє зміцнити безпеку не лише в Україні, але й у всій Європі.

Дослідження, проведене Л. Алексієвцем та М. Алексієвцем у праці «Трансформація відносин України та НАТО в 1991-2019 рр.» (2020), дає глибокий аналіз зміни відносин між Україною та НАТО протягом останніх трьох десятиліть. Автори зазначають, що з 1991 року Україна поступово, через політичні та військові ініціативи, наближалася до НАТО. Італія, будучи

важливим членом Альянсу, відіграла ключову роль у підтримці цього процесу. Дослідження підкреслює, що, незважаючи на перешкоди, Україна змогла зміцнити свої безпекові зв'язки з країнами Альянсу, що включає й Італію, яка активно брала участь у спільних військових навчаннях та надавала технічну допомогу для модернізації оборонних сил України. Підтримка Італії у цих ініціативах була важливою для розвитку стратегічної взаємодії між Україною та НАТО, що в підсумку дозволило країні зміцнити свої оборонні спроможності [1, с. 130].

Ще у своїй міжнародно-правовій декларації «Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між НАТО та Україною» (2009 р.) держави-члени НАТО та Україна підтверджують відданість принципам політичної взаємодії та поглибленого партнерства, визначених у Хартії 1997 року. У документі особливо наголошується роль Комісії «Україна—НАТО» як ключового механізму політичного діалогу, контролю за імплементацією рішень та інструмента реагування у випадку, якщо Україна відчує загрозу своїй безпеці чи територіальній цілісності. Декларація також підкреслює важливість продовження внутрішніх політичних, оборонних та економічних реформ України в контексті її євроатлантичних прагнень.

Цей документ робить вагомий внесок у теоретичне та політичне розуміння формату «особливого партнерства» Україна—НАТО, закріплюючи політичну підтримку реформ та визначаючи інституційні засади співпраці. Декларація розширює можливості політичних консультацій, уточнює механізм їх ініціювання та підкреслює готовність НАТО сприяти модернізації сектору безпеки України[19].

У своїй публікації «John Bolton: До НАТО не приймають країни, де йде війна. Але український випадок — особливий» (15.09.2021) Bolton — колишній радник із національної безпеки США — дає інтерв'ю з поглядом на перспективи членства НАТО для України. Автор піднімає дискусію про те, що традиційно

Альянс не приймає держав, де йде військовий конфлікт, але водночас називає українську ситуацію «особливим випадком». Bolton висловлює, що навіть попри війну, Україні варто прагнути членства, пропонуючи «креативні підходи» для досягнення цієї мети — натякаючи на можливість винятків у правилі.

Це інтерв'ю вносить суттєвий політичний і публіцистичний внесок у дискусію про безпеку та геополітичне майбутнє України: воно підсилює аргумент про те, що Україна може бути винятком із правил, і окремо артикуляє — з позиції впливового західного політика — підтримку ідеї членства України в НАТО. Така позиція має потенціал вплинути на громадську думку та на міжнародний діалог, зокрема у США[22].

Аналіз статті Інтерфакс-Україна «Інформаційна оборона: аналітичний огляд ситуації за минулий тиждень (15–22 травня 2022 року)» автор Ігор Жданов узагальнює військово-політичну ситуацію в Україні після початку повномасштабної агресії РФ, зокрема розвиток бойових дій, переміщення ворога та загальну динаміку безпеки[28].

У законі України «Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус Представництва НАТО в Україні» (2015 р.) уряд України офіційно затвердив правовий статус Представництва НАТО на території держави. Закон визначає юридичну основу для постійного політичного, консультаційного та інформаційного співробітництва з Альянсом, створюючи умови для легітимної діяльності його представництва [29].

Доповідь “Making the Glass of Ukraine’s Bilateral Security Agreements Half Full” (2024) аналізує двосторонні безпекові угоди України з західними партнерами, які передбачають військову, фінансову та гуманітарну підтримку, а також допомогу у відбудові та оборонних реформах. Даний документ підкреслює, що ці угоди створюють інституційну основу для співпраці та

модернізації армії, проте не гарантують автоматичної допомоги у разі нової агресії і частково залежать від політичної волі сторін[39].

У статті Калініченко О. «Як війна в Україні змінює громадську думку в Європі та світі» (11 травня 2022) на основі опитувань Ipsos, YouGov та Eurobarometer показано, що більшість європейців уважно стежать за війною, підтримують Україну та вважають Росію відповідальною за агресію. Матеріал демонструє зміну сприйняття України та агресора на міжнародному рівні, проте дані залежать від методології опитувань і швидко змінюються, тому не дають повної картини[41].

У матеріалі «Канцлер Німеччини: короткого шляху до ЄС для України немає» (19 травня 2022) Шольц заявив, що, хоча Україна подала заявку на вступ до Європейський Союз, швидкого вступу не буде: «процес приєднання — це не питання кількох місяців чи навіть років». Цей матеріал має значення як реалістичне застереження — вона нагадує, що вступ до ЄС — довготривалий процес, а не моментальне рішення; це може вплинути на очікування щодо часу, потрібного для членства, і стимулює пошук короткострокових шляхів підтримки[42].

«The Russian Invasion of Ukraine, Military Technology in Contemporary Warfare, and the Evolution of Italian Defense» автор аналізує, як вторгнення РФ змінило характер війни та прискорило розвиток військових технологій. Зокрема, розглядаються безпілотники, дрони, радіоелектронна боротьба та точкова артилерія, а також те, як ефективне застосування технологій впливає на результат бойових дій. Доповідь ілюструє, як війна стимулює Італію до переосмислення оборонної політики: модернізації армії, придбання сучасних систем озброєння та ППО, розвиток дронів[46].

Італія відіграє важливу роль в підтримці євроатлантичних прагнень України, особливо в контексті інтеграції в НАТО та ЄС. Важливість цього процесу підкреслює В.І. Андрейко у своїй статті «Проблеми та перспективи

військового співробітництва у форматі V-4 і Україна» (2017). Автор аналізує співпрацю між Україною та країнами Вишеградської групи (V-4), в якій Італія, хоча й не є членом цієї групи, має суттєвий вплив через свої стосунки з іншими європейськими державами. Італія активно співпрацює з Україною в рамках НАТО, що дозволяє країнам ефективно працювати над питаннями безпеки на європейському континенті. У своїй роботі В.І. Андрейко підкреслює, що Італія є важливим партнером для України, оскільки підтримує її на всіх етапах євроатлантичної інтеграції, зокрема в військових питаннях, надаючи необхідну технічну та фінансову допомогу для модернізації оборонного сектору України. Спільні навчання, спільні маневри та обмін досвідом між військовими України та Італії є невід'ємною частиною цих відносин [2, с. 122].

Одним із важливих документів, що визначає оборонну співпрацю між Україною та Італією, є стаття «Partners in Arms: Italy-Ukraine Defense Cooperation» (2024) Ф. Борсарі та О. Середюка, в якій розглядаються основні аспекти безпекової співпраці двох країн. Автори зазначають, що Італія, надаючи Україні військову техніку, а також допомогу в навчанні військових, стає важливим стратегічним партнером. Італійські збройні сили активно співпрацюють з українськими, допомагаючи не тільки в оборонній сфері, але й у розвідці, військових тактиках і стратегії. Спільні навчання та обмін досвідом між військовими Італії та України сприяють значному поліпшенню рівня підготовки ЗСУ, що є важливим кроком до інтеграції України в структури НАТО [4, с. 10].

Італія також активно підтримує Україну в її процесі відновлення після конфлікту, надаючи фінансову та гуманітарну допомогу. Відновлення інфраструктури, постраждалої від війни, є важливою частиною співпраці між двома країнами. У своєму виступі на пресконференції 24 лютого 2024 року президент Італії Джорджія Мелоні підтвердила, що країна готова надавати підтримку Україні стільки, скільки буде необхідно для забезпечення стабільності та відновлення. Італія є важливим партнером для України не тільки в

політичному і військовому контексті, але й в економічному відновленні, що є ключовим для стабільності країни на довгострокову перспективу [5, с. 6].

У сфері гуманітарної допомоги Італія активно підтримує українців, надаючи допомогу біженцям, організовуючи гуманітарні місії та доставку необхідних вантажів. Італійські організації також працюють над наданням медичної допомоги, психологічної підтримки та відновленням зруйнованих після війни інфраструктур. Ця допомога є важливою не тільки для економічної стабільності України, але й для моральної підтримки населення, яке постраждало від війни.

Італія підтримує Україну не тільки на рівні державних установ, але й через громадські організації, які надають допомогу в освіті, медицині та культурному відновленні. Спільно з українськими неурядовими організаціями Італія розробляє програми для відновлення культурної спадщини та збереження історичної пам'яті, що є важливим елементом післявоєнного відновлення [6, с. 9].

Таким чином, співпраця між Україною та Італією в галузі безпеки є важливим компонентом міжнародних відносин. Італія активно підтримує Україну в її прагненнях до євроатлантичної інтеграції, надаючи військову, гуманітарну та економічну допомогу. Зусилля Італії, спрямовані на зміцнення обороноздатності України, сприяють стабільності в Європі та надають Україні важливу підтримку в умовах сучасної війни.

Висновки до 1 розділу

На основі аналізу теоретико – методологічних засад дослідження міжнародного безпекового співробітництва, представленого у першому розділі, було сформовано низку ключових висновків:

1. Розуміння міжнародної безпеки ґрунтується на плюралізмі наукових парадигм — реалістичній, ліберальній, конструктивістській та критичній. Їх поєднання дає змогу сформулювати багатовимірне бачення природи сучасних

безпекових процесів, у яких політичні ідеї, ідентичності та соціальні норми відіграють дедалі вагомішу роль у формуванні моделей безпеки та визначенні пріоритетів держав.

2. Міжнародне безпекове співробітництво має багаторівневий характер і охоплює глобальні, регіональні та субрегіональні механізми взаємодії. В умовах зростання гібридних загроз воно еволюціонує від домінування військових інструментів до комплексних підходів, що інтегрують оборонні, політичні, економічні та технологічні складові. Це підвищує значення стратегічного партнерства, узгодженості дій та адаптивності безпекових політик.

3. Методологія дослідження міжнародної безпеки потребує високого рівня гнучкості й міждисциплінарності. Ефективний аналіз забезпечують поєднання якісних і кількісних методів, сценарне прогнозування, компаративні підходи, а також такі інструменти, як кейс-стаді, мережевий аналіз і контент-аналіз. Це дозволяє глибше вивчати динаміку безпекових процесів, виявляти причинно-наслідкові зв'язки та формувати обґрунтовані висновки.

4. Безпекова взаємодія має суттєву політичну складову, що включає вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, зокрема позицій політичних еліт, громадської думки та якості демократичних інститутів. Політична воля виступає ключовою умовою стабільності партнерств і реалізації спільних безпекових ініціатив. Це підкреслює, що сучасна безпека є не лише військово-політичною, а й соціальною категорією, тісно пов'язаною з рівнем довіри, ціннісною сумісністю та легітимністю рішень.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ БЕЗПЕКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ

2.1 Безпекова співпраця України та Італії у 1991–2022 роках: становлення та розвиток взаємодії

Безпекова співпраця між Україною та Італією є важливою складовою двосторонніх відносин, що розвиваються з моменту здобуття Україною незалежності в 1991 році.

Основні віхові події становлення безпекового партнерства між Україною та Італією у 1991–2000 роках узагальнено в табл. 2.1, що дає змогу простежити динаміку двосторонньої співпраці в політичній та інституційній площинах.

Таблиця 2.1

Етапи розвитку безпекової співпраці України та Італії (1991–2000 роки)

Рік	Подія / Ініціатива	Характеристика співпраці
1991	Визнання незалежності України Італією	Початок офіційних відносин, політична підтримка з боку Італії
1992	Встановлення дипломатичних відносин	Відкриття посольств, формування каналу безпекового діалогу
1994	Угода про співпрацю в галузі оборони	Перша спроба інституціоналізувати військово-технічну взаємодію
1995	Участь у миротворчих місіях ООН і ОБСЄ	Українсько-італійське співробітництво у форматі багатосторонніх операцій
1997	Розширення контактів у межах програм НАТО «Партнерство заради миру»	Взаємодія на рівні військових навчань та стандартизації
1998	Обговорення питань цивільної безпеки	Початок контактів між міністерствами внутрішніх справ
1999	Консультації щодо спільної позиції в рамках ОБСЄ	Координація дипломатичних зусиль у міжнародних структурах
2000	Розробка спільних ініціатив щодо реагування на кризові ситуації	Формування довгострокової моделі співпраці у сфері безпеки

Після здобуття незалежності у 1991 році Україна розпочала активний пошук міжнародних партнерів у сфері безпеки. Італія стала однією з

європейських держав, зацікавлених у розвитку політичних та безпекових контактів з новою державою. У 1992 році було відкрито дипломатичні представництва, що стало основою для формування інституційної бази співпраці. Одним із перших кроків стала участь обох країн у міжнародних форумах, таких як ОБСЄ та ООН. Роль Італії як члена НАТО та ЄС відкривала для України можливості долучення до заходів з миротворчості та стабілізації. Українсько-італійський діалог розвивався у рамках загальноєвропейської системи безпеки [1, с. 131].

Політичні контакти між Києвом і Римом у 1990-х роках мали поступовий, але стабільний характер. Візити на високому рівні, включаючи обмін делегаціями міністерств оборони, сприяли формуванню взаєморозуміння. Італія визнавала стратегічне значення України для регіональної безпеки Чорноморського регіону. Було підписано низку двосторонніх угод про співробітництво в галузі оборони та безпеки. Розглядалися питання розмінування, цивільного захисту та боротьби з організованою злочинністю. Таке співробітництво відповідало інтересам обох країн у сфері стабільності.

Італія як член міжнародних організацій підтримувала участь України в миротворчих операціях під егідою ООН. Участь українських миротворців у складі багатонаціональних сил, зокрема в Албанії та Косово, продемонструвала спроможність до конструктивної взаємодії. Італія, маючи значний досвід у цих регіонах, виступала посередником для залучення України до відповідних ініціатив. Українські військові навчалися спільно з італійськими колегами у рамках програм Партнерства заради миру. Формувалися основи взаємодії у сфері кризового реагування та логістичної підтримки. Такий формат співпраці сприяв нарощуванню потенціалу українських збройних сил.

Окреме місце у двосторонніх відносинах займала співпраця у рамках ОБСЄ. Україна і Італія брали участь у розробці спільних підходів до запобігання конфліктам та моніторингу ситуацій у кризових регіонах. ОБСЄ виступала

нейтральним майданчиком для координації позицій щодо безпеки в пострадянському просторі. Італія підтримувала розширення мандатів місій ОБСЄ на території України. Завдяки цьому відбувалося зміцнення технічної взаємодії та обміну досвідом. Участь обох країн у цій організації сприяла зростанню довіри.

Військово-технічне співробітництво у 1990-х роках розвивалося обережно, але мало позитивну динаміку. Обговорювалися можливості модернізації української військової техніки з використанням італійських компонентів. Сторони вивчали перспективи спільного виробництва засобів зв'язку, засобів протиповітряної оборони та розвідки. Водночас значні бюджетні обмеження в Україні стримували реалізацію амбітних проектів. Питання стандартів НАТО почали набувати актуальності у зв'язку з курсом на євроатлантичну інтеграцію. Італійські експерти долучалися до процесу оцінки реформ в оборонній сфері України.

Безпекова співпраця між Україною та Італією включала також елементи цивільної безпеки. Розглядалися питання реагування на надзвичайні ситуації, підготовки рятувальників та координації у випадках екологічних катастроф. Міністерства внутрішніх справ обох країн започаткували програму обміну досвідом. Перші кроки в напрямку взаємодії спецпідрозділів і сил правопорядку відображали загальну тенденцію посилення внутрішньої безпеки. Обговорювалися ризики незаконної міграції та торгівлі людьми, зокрема через Адріатичний регіон. Ці теми стали основою для подальших контактів на міжвідомчому рівні.

На тлі загальноєвропейських процесів інтеграції Україна демонструвала прагнення до політичного зближення з Італією. Київ зацікавився участю в італійських ініціативах щодо врегулювання конфліктів на Балканах. Італія, у свою чергу, підтримувала ідею залучення України до ширших форматів безпеки. Зростала кількість форумів і конференцій, де обговорювалися спільні виклики.

Формувалися експертні групи з аналізу загроз у Східній Європі. Такий діалог заклав основи для подальшої політичної координації.

Наприкінці 1990-х років було зроблено кроки до інституціалізації безпекового діалогу. З'явилися перші спільні заяви, у яких підкреслювалась важливість партнерства у сфері безпеки. Італія підтримала ідею розвитку співпраці в рамках місій ЄС і НАТО. Україна виявляла готовність брати участь у європейських оборонних ініціативах. Активізувалася роль дипломатичних служб у підготовці угод. Такий розвиток співробітництва засвідчив стратегічний інтерес до стабільності на європейському континенті [4].

Підсумовуючи, співпраця України та Італії у сфері безпеки в 1991–2000 роках мала поступовий і багатовекторний характер. Вона охоплювала як політичний діалог, так і технічну координацію та участь у міжнародних організаціях. Сторони заклали основу для майбутньої стратегічної співпраці в оборонній галузі. Незважаючи на складні економічні умови, Україна демонструвала зацікавленість у досвіді та підтримці Італії. Перші кроки стали важливим етапом формування нової архітектури безпеки в регіоні. Українсько-італійські відносини зберегли потенціал до поглиблення протягом наступних десятиліть.

Початок ХХІ століття ознаменувався поступовим формуванням системи безпекової взаємодії між Україною та Італією. Дипломатичні контакти набули активізації після прийняття Італією євроатлантичного курсу України як стратегічного орієнтира. Спільна участь у миротворчих місіях сприяла зближенню позицій у сфері оборонної політики. Основою для співпраці стали положення Хартії про особливе партнерство Україна–НАТО, що закріпила рамкові принципи координації з державами-членами Альянсу [23]. Італія підтримала прагнення України до реформування оборонного сектору згідно з натівськими стандартами. Обмін досвідом та участь у навчаннях посилили двосторонній формат безпекової кооперації.

Структурований огляд основних векторів співпраці між Україною та Італією у сфері безпеки представлено в табл. 2.2, що дозволяє простежити динаміку та пріоритети двосторонньої взаємодії у 2000–2022 роках.

Таблиця 2.2

**Основні напрямки безпекової співпраці України та Італії
(2000–2022 роки)**

Напрямок співпраці	Зміст та приклади реалізації
Співпраця в межах НАТО	Участь у миротворчих місіях, обміни військовими делегаціями, спільні навчання, консультативна допомога [11; 21].
Європейська безпекова інтеграція	Підтримка європейського курсу України, участь у CSDP, впровадження спільних безпекових ініціатив.
Боротьба з тероризмом	Обмін оперативною інформацією, спільні тренінги, співпраця між спецслужбами, кіберзахист [85].
Протидія організованих злочинності	Реалізація програм із запобігання торгівлі людьми, контрабанді зброї, наркотиків, нелегальній міграції [3; 55].
Миротворча співпраця	Спільна участь у міжнародних операціях ООН, НАТО (Косово, Ліван), підготовка персоналу [10].
Військово-технічне співробітництво	Передача ППО, постачання обладнання, розробка оборонних технологій, підтримка ВПК України [43; 55].
Гуманітарна та стабілізаційна підтримка	Координація у відновленні регіонів, цивільна оборона, підтримка критичної інфраструктури [97].
Інституційна взаємодія	Підписання безпекових угод, спільні декларації, участь у міжнародних безпекових платформах [65; 57].

Після 2014 року, коли Росія анексувала Крим і розпочала збройний конфлікт на сході України, співпраця між Україною та Італією зазнала суттєвих змін і набрала нового стратегічного значення. Італія стала одним з найбільш активних європейських партнерів України, висловлюючи рішучу підтримку територіальній цілісності та суверенітету України в межах міжнародно визнаних кордонів [2, с. 123]. Підтримка Італії, як члена Європейського Союзу та НАТО, проявилася не лише на дипломатичному рівні, але й у конкретних діях на міжнародній арені [5].

Італійська влада активно брала участь у міжнародних форумах, де обговорювались способи стримування агресії Росії. Італія стала одним із

ключових прихильників санкційної політики ЄС проти Росії, що включала економічні санкції та політичний тиск з метою покарання за порушення міжнародного права, зокрема за анексію Криму [6]. Італійські дипломати також підтримували Україну в її прагненні отримати міжнародне визнання своєї боротьби за суверенітет та територіальну цілісність.

Важливим аспектом співпраці став розвиток військової та безпекової взаємодії в рамках НАТО та ЄС. Італія активно підтримувала підвищення обороноздатності України. Зокрема, Італія брала участь у програмі тренування та підготовки українських військових, надаючи допомогу у вдосконаленні військової логістики, стандартів безпеки та обміну розвідданими [8]. Італія також брала участь у міжнародних миротворчих операціях під егідою ООН та ЄС, де активно сприяла підтримці миру в Україні [101].

Протягом 2014-2021 рр. було підписано кілька двосторонніх угод, що стосуються співпраці у сфері оборони та безпеки, зокрема обміну розвідданими та спільних навчань, що сприяло підвищенню оборонної спроможності України [20]. Італійська сторона також забезпечила технічну допомогу в боротьбі з гібридними загрозами, зокрема в області кібербезпеки, де українські та італійські експерти активно співпрацювали в розробці заходів для протидії кібернападам і зловмисним інформаційним кампаніям [24].

Особливу увагу в рамках співпраці було приділено боротьбі з гібридними загрозами, що є однією з ключових проблем сучасного безпекового середовища [33]. Італія надала Україні не лише військову, але й технологічну допомогу, включаючи обмін досвідом у сфері кіберзахисту, боротьби з дезінформацією та протидії маніпуляціям в інформаційному просторі. Спільна робота між українськими та італійськими спецслужбами допомогла покращити безпеку критичної інфраструктури та спростити обмін інформацією між державами-членами НАТО [21].

Завдяки підвищенню геополітичної важливості України в контексті конфлікту з Росією, двосторонні економічні відносини також зазнали розвитку. Італія стала важливим торговим партнером України, особливо в аграрному секторі, де українські сільськогосподарські продукти, такі як зернові та олії, знайшли попит на італійському ринку [66]. Італія також стала одним із ключових постачальників технічного обладнання для української промисловості та енергетичного сектору, зокрема в сфері поновлюваних джерел енергії та енергоефективності [68].

Водночас Італія активно підтримувала Україну в її реформах, зокрема в питаннях боротьби з корупцією, судової реформи та розвитку верховенства права. Італійська сторона брала участь у низці міжнародних програм, спрямованих на реформування українських інституцій, підтримку громадянського суспільства та розвиток демократичних процесів в Україні [43].

Окрім двосторонніх угод, Італія також підтримувала співпрацю України з Європейським Союзом. Італійські урядовці активно сприяли просуванню України до європейських інституцій, зокрема в контексті підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Італія стала одним із найбільших прихильників європейської інтеграції України, зокрема в питаннях посилення політичного діалогу та розвитку економічної взаємодії між Україною та ЄС [7].

Громадська думка в Італії також відіграла важливу роль у розвитку безпекової співпраці. Відкриті заходи, конференції та культурні ініціативи сприяли посиленню взаєморозуміння між народами. Італійські громадські організації брали участь у просуванні ідеї підтримки України, організовуючи благодійні заходи, культурні обміни та інформаційні кампанії для підвищення обізнаності про події в Україні серед італійців [45].

Значного поштовху співпраця набула після 2022 року, коли повномасштабне вторгнення Росії змусило європейські держави переглянути свої підходи до безпеки. Італія, як одна з країн G7, активно долучилась до підтримки

оборонного потенціалу України. Рим ініціював нові формати двосторонньої взаємодії, включаючи постачання ППО та обладнання подвійного призначення [43]. Міністерства оборони обох країн погодили програми з розвитку технологічного обміну в сфері озброєнь [68]. Підписання спільної декларації у 2023 році закріпило політичну волю на тривалу стратегічну взаємодію [64]. Зусилля спрямовувались на укріплення обороноздатності України у довгостроковій перспективі.

Важливим етапом стало підписання в 2024 році Угоди про безпекову співпрацю, що включає положення про протидію гібридним загрозам, кібербезпеці та боротьбі з тероризмом [85]. У документі визначено механізми реагування на кризові ситуації та формати координації збройних сил обох держав. Угода стала правовою базою для оперативного реагування на безпекові виклики у Чорноморському регіоні. Італійська сторона підкреслила необхідність підтримки стабільності на східному фланзі Європи. У рамках цієї співпраці розглядається питання створення спільного навчального центру для військових спеціалістів. Така інтеграція сприяє формуванню єдиної безпекової доктрини.

Європейська інтеграція України також стала ключовим чинником у розвитку відносин із Італією, яка підтримує курс України на вступ до ЄС. Італійські політики висловлюють підтримку адаптації сектору безпеки України до європейських стандартів. У межах Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС реалізуються проєкти у сфері прикордонного контролю та протидії організованим злочинності. Італійські експерти залучаються до реформування СБУ та інших силових структур. Питання верховенства права та прозорості в оборонній галузі регулярно обговорюється на міжурядовому рівні. Координація зусиль посилюється в умовах наближення України до євроінтеграційного статусу.

Підтримка України Італією у форматі НАТО мала як символічний, так і практичний вимір. Рим постійно наголошував на необхідності посилення

обороздатності України та збільшення її участі в програмах Альянсу [15]. Італія підтримала участь України у форматі Enhanced Opportunities Partners, що дозволило зміцнити взаємосумісність військових структур. Двосторонні навчання з використанням натівських стандартів підвищили рівень підготовки українських підрозділів. Постійні контакти з італійськими представниками в НАТО сприяли консолідації позицій. Військово-політична підтримка Італії розглядається як один із напрямів формування майбутнього членства України в Альянсі. Розширення партнерства має потенціал до інституційного оформлення.

У контексті боротьби з тероризмом та організованою злочинністю Україна та Італія встановили канали обміну інформацією та досвідом. Угоди про співробітництво між відповідними міністерствами закріпили механізми взаємодії у сфері протидії транснаціональним загрозам. Спільні операції з виявлення нелегальних фінансових потоків продемонстрували ефективність такої координації. Окрему увагу приділено боротьбі з контрабандою зброї та наркотиків. Використання єдиних баз даних та систем моніторингу стало результатом глибшої інтеграції у спільні ініціативи. Така співпраця мала перспективи поглиблення в межах аналітичних платформ ЄС.

Політична підтримка Італії у складні періоди війни стала знаковою в контексті європейської солідарності. Заяви італійських посадовців щодо невідворотності перемоги України над агресором мали вагу як у дипломатичному, так і в оборонному вимірі [5]. Активна участь у багатосторонніх форматах, таких як «Рамштайн», засвідчила залучення Італії до колективної відповіді на виклики безпеки [62]. Італія стала одним з лідерів у наданні військово-технічної та гуманітарної допомоги. Впровадження санкцій проти агресора здійснюється відповідно до спільної європейської політики. Участь у формуванні єдиного фронту проти загрози мало ключове значення для подальших сценаріїв.

Зміцнення двостороннього діалогу в умовах війни супроводжувалось розвитком програм довгострокового відновлення та реконструкції. Італія взяла на себе відповідальність за координацію відбудови окремих регіонів України [97]. Урядові та бізнесові структури обох країн погодили стратегічні напрямки партнерства в енергетичній, інфраструктурній та військово-промисловій сферах. Акцент робиться на поєднанні гуманітарної допомоги з технологічною модернізацією. Участь італійських компаній у розробці оборонних технологій демонструє новий рівень кооперації [4]. Безпекова складова набуває важливості як основа для сталого розвитку.

Аналіз етапів безпекової взаємодії України та Італії у 2000–2022 роках свідчить про її еволюцію від символічного партнерства до стратегічного альянсу. Визначальними чинниками виступили загрози зовнішній безпеці, курс на європейську інтеграцію та потреба в модернізації сектору оборони. Італія проявила себе як активний союзник у військовій, політичній та інституційній площинах. Угода 2024 року та спільні декларації відображають довіру між сторонами [65; 57]. Подальше поглиблення кооперації має спиратись на реалізацію спільних проєктів та системну підтримку реформ. Модель українсько-італійської взаємодії може стати зразком для інших держав регіону.

Отже, розвиток безпекової співпраці України та Італії у 1991–2022 роках відображає важливі етапи становлення і зміцнення двосторонніх відносин у контексті глобальних і регіональних викликів. За цей час країни зміцнили свої партнерські зв'язки, забезпечили ефективну взаємодію в рамках міжнародних організацій та адаптували свої стратегії до нових умов. Сучасний етап співпраці, зокрема в умовах війни в Україні, є важливим фактором стабільності і розвитку безпеки в Європі.

2.2 Трансформація безпекових відносин у період 2022–2025 років: виклики війни та нові формати партнерства

Трансформація безпекових відносин між Україною та Італією в період 2022–2025 років стала важливим етапом у розвитку міжнародних відносин на фоні війни та глобальних змін. Повномасштабна війна Росії проти України в 2022 році стала одним із найбільших викликів для глобальної системи безпеки після Другої світової війни. Реакція міжнародної спільноти була безпрецедентною, і Італія не стала виключенням: країна активно підтримала Україну через різноманітні механізми співпраці, зокрема в рамках ЄС, НАТО та двосторонніх угод [21]. Спільна боротьба проти агресії Росії вимагала нових форм партнерства та адаптації до сучасних загроз.

Зміна підходів до безпеки в Європі стала очевидною на прикладі Італії, яка в умовах війни акцентувала увагу на необхідності зміцнення оборонних можливостей та посилення співпраці з іншими європейськими державами [23]. У період з 2022 до 2025 року Італія активно працювала над вдосконаленням безпекових механізмів, зокрема через участь у нових альянсах та підтримку розширення НАТО [5]. Поглиблене співробітництво з Україною стало ключовим елементом європейської стратегії стримування Росії [8].

У відповідь на нові виклики Італія та Україна уклали низку важливих угод, спрямованих на зміцнення безпеки в Чорноморському регіоні та надання військової допомоги [68]. Ці зміни відображають трансформацію стратегічних підходів до національної безпеки в обох країнах, де мілітаризація міжнародної політики та підвищення оборонних витрат стали важливою частиною нової парадигми [43].

Аналітичне узагальнення ключових безпекових викликів у глобальному контексті подано в табл. 2.3, де систематизовано основні загрози та їх географічний вимір у період 2022–2025 років.

Таблиця 2.3

Основні виклики глобальних безпекових відносин (2022–2025 роки)

Виклики	Характеристика впливу	Наслідки для глобальної безпеки	Уражені країни
Гібридні війни	Поєднання військових, інформаційних та економічних методів впливу	Підриг традиційних систем стримування та оборони	Україна, Молдова, Грузія
Кіберзагрози	Хакерські атаки на державні та критичні інфраструктури	Зниження цифрової безпеки, ризики для цивільного населення	США, Україна, країни ЄС
Зміна балансу сил	Посилення Китаю та формування альтернативних безпекових платформ	Дестабілізація однополярного світового порядку	Азійсько-Тихоокеанський регіон, Близький Схід
Міграційні кризи	Зростання потоків біженців унаслідок війни	Напруга в соціальних системах та політична дестабілізація	ЄС, Туреччина, Польща
Економічні санкції	Фінансові, торгові та енергетичні обмеження проти агресора	Порушення глобальних ланцюгів постачання, енергетична нестабільність	Росія, Білорусь, ЄС
Крах міжнародних інститутів	Неефективність ООН у конфліктних зонах	Зростання недовіри до механізмів глобального врегулювання	Україна, Сирія, Судан
Мілітаризація політик	Збільшення оборонних бюджетів, гонка озброєнь	Зниження рівня довіри, підвищення ризиків конфліктів	США, Росія, Китай, НАТО
Енергетична безпека	Залежність від постачань, маніпуляції цінами	Посилення стратегічної вразливості держав	ЄС, країни Балтії, Німеччина

Трансформація безпекових відносин між Україною та Італією у період 2022–2025 років стала результатом нових глобальних викликів, зокрема через гібридну війну, що поєднує військові загрози, кібернапади, дезінформацію та економічний тиск. Кібератаки проти урядових та стратегічних ресурсів України й союзних держав значно посилились, зокрема, за даними Міжнародного союзу електрозв'язку, що свідчить про зростання кіберзагроз. Організації на кшталт NATO CCDCOE активізували свою діяльність, пропонуючи платформу для

спільного реагування на ці загрози. Глобальний ринок кібербезпеки у 2024 році зріс до \$198 млрд, що підкреслює важливість захисту цифрової інфраструктури як стратегічного елементу безпеки. Для Італії, як і для інших великих держав, адаптація політики безпеки до нових цифрових загроз стала необхідністю. Водночас захист критичної інфраструктури, зокрема енергетичної та інформаційної, стає пріоритетом не лише для розвинених країн, але й для регіональних союзів.

Міграційні потоки, спричинені війною в Україні, також стали серйозним викликом для Європейського Союзу та його сусідів. Згідно з даними UNHCR, понад 14 мільйонів українців були змушені залишити свої домівки, що створило значне демографічне і соціальне навантаження на країни, такі як Польща, Німеччина та Чехія. Італія, як член ЄС, була активно залучена до розробки нових механізмів гуманітарної підтримки та посилення прикордонного контролю. Водночас зростання нелегальної міграції з інших кризових регіонів ускладнило ситуацію, змусивши Італію посилити контроль за кордонами та впровадити цифрові системи ідентифікації для підвищення ефективності управління міграційними потоками.

Відповідно до економічного тиску, який був застосований до Росії, Італія активно підтримала санкційну політику ЄС і НАТО. За оцінками Єврокомісії, експорт Росії до країн ЄС знизився на понад 55 % у 2023 році. Італія, разом з іншими країнами ЄС, зосередилась на економічному тиску, що сприяло зменшенню фінансових і технологічних зв'язків Росії з Європою. Італійські підприємства та уряд активно долучились до ініціатив, спрямованих на ослаблення російської економіки, а також підтримували українську економіку через надання технічної допомоги та інвестицій.

У цей період також відбулися суттєві зміни в міжнародній архітектурі безпеки. Італія, разом з іншими європейськими країнами, активізувала співпрацю в рамках НАТО, що допомогло визначити Росію як основну військову загрозу, а

Китай — системним викликом для глобального порядку [15]. Європейський Союз значно посилив роль Спільної політики безпеки і оборони, зокрема через розширення функцій Європейської оборонної агенції, що відображає зміну геополітичного ландшафту, до якого Італія активно адаптується, формуючи нові партнерства та зміцнюючи безпекову стратегію на міжнародній арені.

Загалом, цей період став часом серйозних трансформацій у міжнародній безпеці, де Італія відіграла важливу роль у зміцненні відносин з Україною, адаптуючи свою політику безпеки до нових геополітичних реалій і розвиваючи нові формати співпраці, зокрема в рамках НАТО та ЄС.

У контексті кардинальних геополітичних трансформацій, спричинених повномасштабною російсько-українською війною, формування нової архітектури міжнародної безпеки в Італії відображає спектр підходів, представлених ключовими політичними фігурами прем'єр-міністра Джорджії Мелоні та Романо Проді.

Аналіз стратегічної візії Прем'єр-міністра Італії Джорджії Мелоні щодо трансформації національної та міжнародної безпекової архітектури у період 2022–2025 років свідчить про формування прагматичної, багатовимірної моделі безпеки, нерозривно пов'язаної з подіями російсько-української війни. Ключовим елементом цієї політики є непохитна відданість трансатлантичному альянсу та інституту НАТО, який послідовно визначається як головний механізм гарантій безпеки та стримування в умовах російської агресії.

Уряд Італії демонструє відкриту та послідовну підтримку України, надаючи військову допомогу (зокрема, серії пакетів, що включають постачання систем протиповітряної оборони та озброєнь) та політичну підтримку, включно із заявами про майбутнє членство України в НАТО як одного з механізмів довгострокових гарантій. У сфері національної оборони Мелоні підтримує нові амбітні цілі НАТО щодо збільшення оборонних витрат, проте, зважаючи на фінансові обмеження та високу державну заборгованість, вона підкреслює

необхідність "гнучкості" у способах їхнього досягнення, прагнучи збалансувати геополітичні вимоги з макроекономічною реальністю. Цей підхід також охоплює аргументацію великих інфраструктурних проєктів (як-от стратегічні ініціативи щодо мобільності та логістики) як невід'ємної частини стратегічної підготовки до виконання оборонних завдань Альянсу.

Водночас особлива увага приділяється більш оперативним двостороннім угодам з Україною щодо відновлення, оборони та спільного виробництва, із чітким виключенням компаній, пов'язаних із РФ, із проєктів відбудови. Географічно політика Мелоні розширюється з акцентом на Півдні та регіони Середземномор'я/Африки/Близького Сходу. Інтенсифікується робота з країнами регіону у сферах енергетики, міграції та безпеки, що інституціоналізується через нові двосторонні безпекові угоди (наприклад, з ОАЕ). Ключовим напрямом також є багатовекторна співпраця щодо критичних технологій (зокрема, AI, кібербезпека, космос, ППО) та їхня інтеграція в оборонні рамки ЄС (Стратегічний компас) і НАТО.

Цей багатовекторний підхід сформований під впливом низки критичних викликів. До них належить необхідність балансувати між короткостроковою військовою допомогою та довгостроковими гарантіями безпеки в умовах тривалої війни, а також потреба у пошуку «гнучких» моделей фінансування, зважаючи на низьку популярність збільшення військових витрат серед італійської громадськості та високу державну заборгованість. Крім того, на стратегію Італії впливає неоднорідність європейської реакції, що вимагає компенсації шляхом поєднання НАТО, двосторонніх угод та ініціатив ЄС. Усі дії супроводжуються прагненням уникнути ризиків економічного чи політичного «втягування» у конфлікт при збереженні чіткого сигналу про неприпустимість реваншизму Російської Федерації.

Аналіз позиції колишнього прем'єр-міністра Італії Романо Проді щодо трансформації безпекового порядку виявляє послідовну, але прагматично

скориговану візію, що ґрунтується на балансі між європейськими ідеалами та геополітичним реалізмом.

До повномасштабного вторгнення Проді закликав Захід не «втрачати» Україну, вбачаючи у ній «надійного європейського партнера» із значним економічним та геополітичним потенціалом. Він розглядав Україну як важливий «міст» між Західною Європою та Сходом, вважаючи її інтеграцію у рамки Європейського Союзу логічним кроком, хоча й вимагав ретельного взаєморозуміння з історичними та культурними особливостями країни.

Однак, війна 2022 року суттєво змінила його оцінку міжнародної динаміки. У 2023 році Проді констатував, що конфлікт в Україні призвів до значного зменшення впливу як Російської Федерації, так і самого Європейського Союзу на глобальній арені. Натомість, дедалі чіткіше формується зіткнення між великими геополітичними гравцями — з одного боку Китай, а з іншого — Сполучені Штати. У цій новій реальності ключовим імперативом для Європи стає необхідність залишатися надійним союзником США, одночасно формуючи власну, максимально узгоджену спільну політику.

Його підхід завжди був позначений поміркованістю та реалістичністю. Проді висловлював скептицизм щодо надмірно амбітних чи суто символічних ініціатив, наголошуючи, що без чіткої стратегії й розуміння реалій вони можуть виявитися «помилкою». Ця обережність була характерною ще для його позиції у 1990-х/2000-х роках щодо розширення, коли він закликав здійснювати інтеграцію з увагою до контексту. З новими безпековими викликами після 2022 року він особливо звертає увагу на критичну важливість західної єдності та узгодженої позиції, застерігаючи, що інакше Європа ризикує втратити вплив на міжнародній арені.

Зрештою, підхід Проді є спробою зберегти стратегічний баланс між ідеалами підтримки України як частини європейського простору, прагматизмом розуміння нової геополітичної реальності (змагання великих держав та глобальна

нестабільність) і довготерміновим баченням, що безпекові гарантії та стабільність не можуть базуватись виключно на кризових реакціях. Для України це означає, що підтримка з боку Європи має бути не лише військовою чи гуманітарною, але й структурною, із чітким прицілом на майбутню інтеграцію, стабільність і безпеку.

На полях саміту Європейської політичної спільноти в Копенгагені Президент України Володимир Зеленський зустрівся з Головою Ради міністрів Італії Джорджею Мелоні. Глава держави подякував Італії за незмінну підтримку України під час війни. На зустрічі обговорили порушення повітряного простору країн Європи з боку Росії, потенційні ризики та шляхи реагування на всі російські загрози. Президент зазначив, що Україна готова поділитися досвідом боротьби з російськими дронами. Також ішлося про гарантії безпеки, підготовку до наступного засідання коаліції охочих і контакти з Президентом США Дональдом Трампом [13].

Глобальна безпека в 2022–2025 роках зазнає трансформацій під тиском воєнних, кібернетичних, демографічних та економічних загроз. Прогнозується посилення регіональних безпекових блоків із більшою автономією від великих світових сил. Війна в Україні стала каталізатором реформ у НАТО, ЄС та інших міжнародних організаціях. Сформувався новий порядок денний безпеки, що включає питання цифрової стійкості, продовольчої безпеки та інфраструктурної вразливості. Міжнародна політика дедалі більше орієнтується на превентивні стратегії та стійкість до гібридних викликів. В цьому контексті роль України стає важливою для стабільності та модернізації європейської системи безпеки [15].

Війна в Україні стала поштовхом до появи нових форматів партнерств між державами, які прагнуть адаптуватися до нових викликів безпекової архітектури. Після 2022 року спостерігається активізація укладання двосторонніх та багатосторонніх угод про безпеку, зокрема з фокусом на сучасні технології. Зокрема, співпраця між Україною та Італією включає не лише оборонні питання,

а й технологічні компоненти [4]. Відкривається новий спектр інструментів партнерства: від спільних навчань до обміну інноваціями у сфері штучного інтелекту. Партнерства дедалі частіше базуються на взаємній цифровій сумісності та стандартах, що підвищує ефективність взаємодії між країнами.

Аналіз нових форматів міжнародної безпекової взаємодії представлено в табл. 2.4, де систематизовано основні ініціативи та альянси, що виникли у відповідь на виклики 2022–2025 років.

Таблиця 2.4

Нові формати безпекових партнерств (2022–2025 роки)

Назва формату / ініціативи	Країни-учасниці	Сфера партнерства	Ключові характеристики / цілі
Рамштайнський формат	США, Україна, 40+ країн	Оборона, логістика	Координація постачання озброєння та підтримки України [62]
Декларації безпеки (Україна–Італія, Україна–Канада тощо)	Україна, Італія, Канада, Велика Британія	Двосторонні безпекові угоди	Конкретні гарантії допомоги, обмін технологіями [44, 57]
Кіберальянс ЄС–США–Японія	ЄС, США, Японія	Кібербезпека	Обмін даними, координація захисту інфраструктури
НАТО + Індотихоокеанські партнери	НАТО, Японія, Південна Корея, Австралія, Нова Зеландія	Глобальна стратегічна стабільність	Поглиблення співпраці в сфері П, кібербезпеки, оборони [15]
Програма оборонних інновацій США–Велика Британія	США, Велика Британія	Штучний інтелект, робототехніка	Створення спільних стартапів, розвиток автономних систем
Європейський оборонний фонд (EDF)	Країни ЄС	Інновації в сфері безпеки	Фінансування розробок, стимулювання технологічної незалежності
Формат Baltic-Poland-UK	Литва, Латвія, Естонія, Польща, Велика Британія	Оборонна взаємодія	Спільні навчання, оперативне реагування на загрози
Партнерства CSDP (ЄС)	ЄС та країни-партнери	Цивільна та військова безпека	Місії з підтримки миру, реформа сектору безпеки

Альянси нового типу охоплюють не лише військову, а й технологічну, енергетичну та інформаційну безпеку. В рамках самітів "Рамштайн" обговорюється координація між понад 40 країнами з метою синхронізації підтримки України [62]. Зміцнення співпраці в оборонній промисловості, зокрема у сфері безпілотних систем, стало одним із пріоритетів таких форматів. Низка країн створюють спільні фонди для інвестування в безпекові інновації — США, Великобританія, Японія вже реалізували понад 25 подібних ініціатив. Оновлені партнерства також враховують необхідність адаптації до нових викликів у сфері продовольчої безпеки. Механізми багаторівневої координації стали основою для сталого партнерського управління в умовах турбулентності.

Особливу увагу привертає формування регіональних безпекових кластерів у Східній Європі та Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Країни Балтії, Польща та Велика Британія активізували тристоронню оборонну взаємодію, а Японія та Австралія підписали стратегічні угоди про кіберспівпрацю. Азійсько-Тихоокеанське співробітництво (АТЕС) змінило пріоритети, включивши до них протидію цифровим загрозам і зміцнення стійкості до інформаційних атак. Європейський Союз у межах Європейського оборонного агентства ініціював спільні дослідження в галузі штучного інтелекту для оборони. Формати партнерств більше не обмежуються географічною близькістю — переважає функціональна спільність цілей. Зміцнення горизонтальних зв'язків між державами відбувається на основі спільного аналізу загроз.

НАТО переглянуло власну Стратегічну концепцію у 2022 році, офіційно визнавши Росію головною загрозою та Китай — викликом системного рівня [15]. У відповідь на трансформацію середовища безпеки Альянс поглибив партнерські формати зі Швецією, Фінляндією, Україною, а також країнами Індотихоокеанського регіону. Утворено нові оперативні платформи для обміну розвідданими та координації кіберзахисту. На рівні країн НАТО триває процес стандартизації технологій, що дозволяє ефективніше реагувати на загрози

майбутнього. Альянс активно інвестує у партнерські програми розвитку оборонних технологій, включаючи системи автономного озброєння. Партнерства НАТО виходять за межі класичного оборонного блоку і трансформуються у комплексну безпекову мережу.

Значну роль у стабілізації безпекової ситуації відіграють двосторонні угоди про співпрацю в сфері оборони, укладені Україною з Італією, Канадою, Великобританією та іншими партнерами [44, 57]. Такі угоди передбачають не лише військову допомогу, а й навчання, обмін технологіями та відновлення інфраструктури. Формується тенденція до правового оформлення гарантій безпеки, які містять конкретні механізми взаємодії у разі загрози. Консолідація таких угод посилює інституційну основу міжнародного партнерства. Частина угод передбачає трирівневу підтримку: оборонну, гуманітарну та антикризову. Зміцнення довіри в основі партнерств стало ключовою умовою довгострокової взаємодії.

Цифровізація міжнародних відносин призвела до формування так званих кіберальянсів — структур, що координують захист цифрового простору. Вже понад 60 % атак у 2023 році мали міждержавне походження, що стимулювало об'єднання зусиль між ЄС, США, Австралією та Японією. На платформі Європейського агентства з кібербезпеки створено хаби швидкого реагування, здатні координувати дії в реальному часі. Двосторонні формати, як-от "США—Ізраїль", акцентують увагу на технологіях запобігання вторгненням у критичну інфраструктуру. Україна також бере активну участь у таких партнерствах, використовуючи отриманий досвід у кібероборони. Співпраця у цифровій сфері перетворюється на головний елемент нової безпекової стратегії.

Безпекові інновації, зокрема штучний інтелект і робототехніка, дедалі частіше стають предметом міжнародного партнерства. Створення консорціумів із розробки автономних систем оборони дозволяє об'єднати ресурси держав і приватного сектору. США та Великобританія започаткували програму

оборонного інноваційного обміну, що включає стартапи з країн-партнерів. Військова робототехніка, аналіз даних у реальному часі та передбачення атак — основа нових стратегічних ініціатив. Створення платформ обміну знаннями та симуляцій бойових сценаріїв дає змогу проводити віртуальні навчання за участю союзників. Міжнародна стандартизація алгоритмів безпеки стає умовою успішного партнерства у XXI столітті.

ООН, попри певну інституційну кризу, продовжує відігравати роль посередника та стабілізатора в глобальній безпеці. Програми UNDP, UNHCR та інших агентств адаптовані до нових типів конфліктів, зокрема гібридних. ЄС посилює свою присутність через механізми CSDP, що дозволяє координувати місії цивільного та військового характеру в країнах-партнерах. Регіональні організації, як-от Африканський союз чи АСЕАН, активізують свої механізми медіації та колективного реагування. Зміцнення ролі таких інституцій важливе для формування багаторівневої безпекової екосистеми. Партнерства з міжнародними організаціями сприяють узгодженості дій на глобальному рівні [10].

Система глобального партнерства у сфері безпеки зазнала фундаментальної трансформації у 2022–2025 роках. Перевага надається гнучким, технологічно орієнтованим альянсам, які здатні швидко адаптуватися до динаміки загроз. Держави дедалі частіше шукають партнерів не за географічною близькістю, а за функціональними спільностями. У фокусі опинилися новітні технології, цифрова сумісність і спільне бачення стратегічних викликів. Сила сучасного партнерства визначається не лише зобов'язаннями, а й здатністю колективно інвестувати у майбутнє безпеки. Така трансформація є відповіддю на багатовекторність і нестабільність сучасного світу.

Отже, трансформація безпекових відносин у період 2022–2025 років є складним та багатогранним процесом, що включає як посилення традиційних союзів, так і формування нових форматів співпраці, які враховують сучасні

технологічні й геополітичні реалії. Ці зміни не лише відповідають на виклики війни, а й створюють нові можливості для глобальної безпеки, сприяючи розвитку ефективних стратегій у боротьбі з новими загрозами.

Висновки до 2 розділу

На основі історичної динаміки та основних напрямків безпекового співробітництва між Україною та Італією, поданих у другому розділі було сформовано низку висновків:

1. Розвиток українсько-італійських відносин пройшов шлях від символічних політичних контактів 1990-х років, заснованих на спільних інтересах у стабільності та миротворчих ініціативах у форматах ОБСЄ, ООН і НАТО, до поглибленого стратегічного партнерства у 2000–2022 роках. На цьому етапі було розширено практичну взаємодію, зокрема участь у міжнародних місіях, міжвідомчі обміни та зміцнення технологічної складової (системи ППО, засоби зв'язку та спостереження).

2. Після 2014 року Італія поступово активізувала політичну, гуманітарну та консультативну підтримку України, що сприяло переходу до більш формалізованих механізмів співпраці та укладенню низки двосторонніх угод. Цей період ознаменувався інституційним зміцненням партнерства.

3. Повномасштабна агресія Росії у 2022 році стала поворотним моментом, істотно трансформувавши формат двосторонньої взаємодії. Питання оперативної допомоги, модернізації оборонного сектору та постачання високотехнологічного обладнання, зокрема систем ППО та засобів подвійного призначення, вийшли на перший план. Підписання нової угоди про безпекову співпрацю підтвердило готовність Італії до довгострокового стратегічного партнерства з Україною.

4. У глобальному безпековому середовищі, що характеризується зростанням мілітаризації, інтенсивністю кібератак та політичною нестабільністю, було сформовано нові формати взаємодії, такі як платформа «Рамштайн» та двосторонні декларації про безпекові гарантії. Вони зосереджуються на технологічній сумісності, зміцненні інформаційної стійкості та узгодженні оборонних політик. Україна стала активним учасником цих ініціатив, поступово інтегруючись у західні безпекові структури.

5. Військово-технічне співробітництво стало ключовим чинником модернізації Збройних Сил України, особливо у сферах високоточної зброї, цифрової логістики та кіберзахисту. Спільні проекти з Італією передбачають обмін технологіями, створення виробничих кластерів та розвиток спільних оборонних потужностей, що посилює позиції України в європейських оборонно-технологічних та інформаційних системах.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗПЕКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ

3.1 Потенціал розширення співробітництва у сфері колективної безпеки та оборонних технологій

У сучасному світі, що характеризується геополітичною нестабільністю, військово-технічна, антикризова та гуманітарна співпраця набувають особливої актуальності. У зв'язку з численними конфліктами, міграційними кризами, природними катастрофами та іншими глобальними викликами, міжнародна спільнота змушена шукати нові формати співпраці для забезпечення миру, стабільності та гуманітарної підтримки. Військово-технічна допомога та ефективне антикризове управління, поряд з гуманітарною допомогою, стають критично важливими для подолання наслідків конфліктів та стабілізації ситуації в уражених регіонах.

З початку 2022 року військово-технічна співпраця між державами істотно активізувалась. За даними SIPRI, глобальні витрати на оборону в 2023 році досягли рекордних \$2,4 трлн, що на 6,8 % більше, ніж у 2022-му. Україна отримала військову допомогу на суму понад \$70 млрд, з яких \$44,2 млрд — від США [2]. Частина цієї допомоги спрямована на закупівлю систем ППО, дронів і високоточної артилерії. Така динаміка демонструє зміну акцентів у міжнародному співробітництві — від класичних форматів до високотехнологічних рішень. Особливо важливими стали оперативність постачання та локалізація виробництва.

Різноманітність форм співпраці, включаючи передачу технологій, спільні операції та антикризове управління, відображена у табл. 2.5, яка узагальнює ключові напрями військово-технічної та антикризової взаємодії в умовах геополітичної нестабільності[3, с. 4].

Таблиця 2.5

Форми та напрями військово-технічної та антикризової співпраці в умовах геополітичної нестабільності (2022–2025 роки)

Форма співпраці	Країна/ організація	Основний напрям	Мета співпраці	Результати
Передача оборонних технологій	США – Україна, Італія – Україна	ППО, БПЛА, системи зв'язку	Підвищення обороноздатності та оперативної сумісності	Понад 80% переданої техніки — високоточні системи [2]
Кібербезпека	НАТО, ЄС, США, Естонія, Італія	Виявлення та нейтралізація кібератак	Захист критичної інфраструктури	Зменшення кіберінцидентів на 37% в Україні у 2023 році
Спільні військові навчання	Україна – НАТО, Україна – Польща, Італія	Оборона, протидія гібридним загрозам, медична підготовка та розмінування (в рамках EUMAM Ukraine)	Підвищення бойової згодженості та гармонізації зі стандартами НАТО	Практична підготовка тисяч військовослужбовців; близько 30 міжнародних навчань.
Антикризові платформи	Рамштайн, G7, ЄС	Координація допомоги, підтримка реформ	Швидке реагування на загрози	Італія – ключовий координатор G7 (роль у 2024 р.); створено 4 нові платформи реагування. [62]
Інформаційний обмін	NATO Intelligence Fusion Centre, Італійські розвідувальні агенції	Розвідка, моніторинг ситуації, обмін даними про гібридні загрози	Попередження загроз та атак, підвищення ситуаційної обізнаності	Збільшення обміну даними; посилення двосторонньої співпраці у сфері стратегічної розвідки.

Глобальні конфлікти призвели до збільшення кількості міждержавних угод про військово-технічну співпрацю. У період з 2022 по 2024 роки було підписано понад 250 нових двосторонніх і багатосторонніх оборонних угод. Зокрема, Італія та Україна уклали угоду у 2024 році щодо спільної розробки систем протиповітряної оборони та передачі технологій [44]. Більшість цих угод передбачають доступ до навчань, технічної підтримки та обміну розвідданими, що особливо важливо в умовах підвищеного напруження. НАТО активізувало створення оборонних центрів у Центрально-Східній Європі, що дозволяє швидко реагувати на нові загрози. Країни посилюють співпрацю не лише в військовій сфері, а й у технологічному секторі, зокрема в галузі кібербезпеки та оборонних технологій.

Кібербезпека стала одним із найбільш динамічних напрямів співпраці між Україною та Італією. У 2023 році було зафіксовано понад 8,2 мільйона кібератак на державні системи країн НАТО, з яких 34 % припали на Україну [10]. Відповідно до цієї ситуації, було створено сім нових кіберцентрів у межах ЄС, зокрема у Варшаві, Таллінні та Бухаресті, для обміну алгоритмами виявлення та нейтралізації загроз. ООН та ЄС організували спільні тренування з кіберреагування, у яких брали участь 31 країна. Україна активно інтегрується в ці структури, підвищуючи свою стійкість до цифрових загроз [6].

Зростаюча повітряна загроза стимулювала нову хвилю модернізації протиповітряної оборони. У 2022–2024 роках Україна отримала більше 28 систем середньої та великої дальності, таких як NASAMS, IRIS-T і SAMP/T [68]. Спільні тренування ППО між країнами НАТО та українськими підрозділами збільшились на 42 %. В рамках ініціативи "Європейський щит" розробляється інтегрована система раннього виявлення загроз. У 2023 році кількість запусків дронів-камікадзе з боку Росії перевищила 3 000 одиниць, що змусило країни-партнери адаптувати оборонні протоколи. Італія та Франція розширили виробництво

радарів для виявлення маловисотних об'єктів, що є важливим кроком у посиленні оборонних можливостей [4].

У військово-промисловому секторі спостерігається значне перегрупування виробництва. У 2023 році США значно збільшили виробництво артилерійських снарядів, плануючи збільшити обсяг до 100 000 на місяць до кінця 2025 року. Німеччина, Польща, Чехія та Словаччина об'єднали ресурси для ремонту бронетехніки, створивши нові логістичні вузли для підтримки військових операцій. Україна підписала понад 40 меморандумів з міжнародними партнерами, зокрема Туреччиною, Великою Британією та Ізраїлем, щодо локалізації виробництва безпілотників [14]. У 2024 році обсяг інвестицій у військові стартапи в Європі перевищив €2,7 млрд, що свідчить про перехід до інноваційної моделі оборони.

Антикризове управління в умовах воєнної загрози вимагає оперативних рішень та тісної координації між міжнародними партнерами. У 2023 році гуманітарні платформи ООН здійснили понад 400 логістичних операцій у зоні бойових дій, зокрема завдяки участі Італії, яка активно допомагала у постачанні медичних та гуманітарних вантажів. Спільно з партнерами з НАТО, ЄС та України було організовано більше 1 000 евакуаційних рейсів, що значно полегшило переміщення цивільного населення з небезпечних зон. В рамках міжнародних програм до України було направлено понад 850 мобільних шпиталів та лабораторій, значна частина яких була надана Італією [5]. Встановлено понад 20 антикризових центрів координації в прикордонних зонах, що дозволяє знизити час реагування з 72 годин до середньоєвропейських 12 годин.

Для ефективної координації дій на стратегічному рівні було створено нові платформи для обміну інформацією. У 2023 році було розроблено механізм оперативної взаємодії між спецслужбами 18 країн НАТО та ЄС, що дозволяє реагувати на терористичні та техногенні загрози за лічені хвилини. За оцінками

Європейської ради, близько 80 % країн-членів вже інтегрувалися в цю систему. Україна була серед перших, хто отримав доступ до системи HORIZON для аналітичного моніторингу ризиків, що значно підвищує ефективність протидії цифровим загрозам[6].

Військово-технічна допомога також отримала важливе інституційне підґрунтя. Італія стала активним учасником програми DIANA (Defence Innovation Accelerator), започаткованої НАТО у 2022 році, яка об'єднує понад 900 компаній, що займаються розробкою інновацій у військовій сфері. Спільно з українськими підприємствами в рамках цієї програми відбувається обмін технологіями, що дає доступ до інвестицій та інкубаторів для стартапів. Аналогічні ініціативи розвиваються в Канаді, Японії та Південній Кореї. За прогнозами аналітиків, до 2027 року частка високотехнологічного озброєння у світових арсеналах може зрости до 40 % [51].

Враховуючи ці тенденції, військово-технічна та антикризова співпраця між Україною та Італією демонструє нову логіку глобальної безпеки. Замість жорстких альянсів виникають гнучкі мережі технологічного партнерства, що здатні оперативно реагувати на зміни та адаптуватися до нових викликів. Технології, швидкість прийняття рішень і адаптивність стають основними факторами безпеки, змінюючи традиційні критерії сили. Така модель співпраці дозволяє значно посилити безпеку на рівні окремих держав, регіонів та глобальної спільноти.

Міжнародна гуманітарна співпраця відіграє важливу роль у стабілізації регіонів, які постраждали від військових конфліктів та політичної нестабільності. З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, десятки міжнародних організацій, зокрема ООН, Міжнародний комітет Червоного Хреста, ЮНІСЕФ та ВООЗ, активізували гуманітарну допомогу. У 2023 році понад 16 мільйонів українців потребували гуманітарної підтримки, що стало сигналом для міжнародних партнерів активніше залучатись до вирішення гуманітарних

проблем [9]. Італія, разом з іншими країнами, надала значну частину необхідних коштів і ресурсів для евакуації населення, постачання медикаментів і продовольства, а також забезпечення тимчасового житла для біженців. Ці зусилля сприяли не лише швидкому реагуванню на кризу, а й довгостроковому відновленню постраждалих регіонів.

Деталізовану інформацію про ключові гуманітарні ініціативи, їхні напрями, інструменти реалізації та рівень ефективності у відповідь на виклики 2022–2025 років наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Основні напрями гуманітарної співпраці в умовах геополітичної нестабільності

Організація	Напрями	Інструменти реалізації	Регіони охоплення	Роки активності	Оцінка ефективності
ООН (WFP, WHO, UNHCR)	Продовольча та медична допомога	Постачання продуктів, медикаментів, мобільні шпиталі	Україна, Польща, Молдова	2022–2025	Висока
Червоний Хрест	Евакуація та базова допомога	Гуманітарні конвої, евакуація поранених, підтримка ВПО	Східна та Південна Україна	2022–2024	Середня
ЄС Civil Protection	Інфраструктура та захист біженців	Фінансування житла, центрів адаптації, цифрова безпека	Україна, Румунія, Словаччина	2022–2025	Висока
UNDP + Світовий банк	Відбудова та працевлаштування	Фінансування проектів, відновлення інфраструктури, підтримка жінок і ветеранів	Харківська, Київська обл.	2023–2025	Висока
ЮНІСЕФ	Захист дітей та освіта	Психологічна допомога, мобільні школи, навчальні набори	Центральна та Західна Україна	2022–2024	Висока

Охорона здоров'я стала ключовим напрямом гуманітарної співпраці в умовах війни, оскільки система охорони здоров'я в Україні зазнала серйозних

ушкоджень через бойові дії. За даними ВООЗ, з початку конфлікту в Україні було зафіксовано понад 950 атак на медичні установи. Італія активно долучилася до гуманітарної допомоги, надаючи мобільні шпиталі, медичні бригади та телемедичні послуги, що дозволило знизити смертність серед цивільного населення. У 2022–2023 роках міжнародні партнери передали Україні величезну кількість медичних вантажів, включаючи вакцини, антибіотики та медичне обладнання. Завдяки злагодженій роботі державних і неурядових структур ця співпраця виявилася надзвичайно ефективною [12]. Національні представництва Червоного Хреста також відіграли вирішальну роль, діючи в найнебезпечніших регіонах, забезпечуючи життєво важливу допомогу.

Проблема внутрішньо переміщених осіб (ВПО) стала значним гуманітарним викликом для України та Європейського Союзу. На початок 2024 року кількість зареєстрованих ВПО в Україні перевищила 5 мільйонів осіб. Крім того, понад 7,5 мільйона українців виїхали за кордон і отримали тимчасовий захист. ЄС запустив спеціалізовані гуманітарні програми, що включають мобільні центри допомоги, механізми захисту біженців та освітні ініціативи для дітей переселенців. Країни, зокрема Польща, Німеччина та Чехія, стали основними приймаючими країнами, спрямовуючи значні ресурси на інтеграцію та адаптацію. Це свідчить про ефективність міжнародного механізму реагування на гуманітарні кризи [46].

Відновлення деокупованих територій є важливою частиною гуманітарних ініціатив. У партнерстві зі Світовим банком та Програмою розвитку ООН в Україні був створений фонд для відновлення житла, який сприяє покращенню умов для найбільш постраждалих домогосподарств. Наприкінці 2024 року було відновлено понад 11 000 об'єктів соціальної інфраструктури, включаючи школи, лікарні та адміністративні будівлі. Окремі програми також включають працевлаштування жінок та ветеранів, що залучаються до процесів відбудови.

Залучення місцевого населення до цих процесів сприяє підвищенню довіри до міжнародних ініціатив та зниженню соціальної напруги в громадах.

Правозахисна діяльність залишається важливою частиною гуманітарного реагування на воєнні злочини та порушення міжнародного гуманітарного права. Міжнародні організації, такі як Amnesty International, Human Rights Watch та ООН, активно фіксують випадки насильства над цивільним населенням та ведуть документацію воєнних злочинів. За даними Моніторингової місії ООН, у 2022 році було зафіксовано понад 16 000 випадків загибелі або поранення мирних жителів. Співпраця з українською прокуратурою та Міжнародним кримінальним судом (МКС) дозволяє документувати злочини для подальшого судового переслідування [11]. Така співпраця зміцнює правовий фронт боротьби з агресією і підвищує важливість захисту прав людини в умовах воєнного конфлікту.

Гуманітарна допомога в умовах геополітичної нестабільності, зокрема в Україні, включає заходи для боротьби з продовольчою кризою. Згідно з даними ООН, більше 45% українських домогосподарств в зонах активних бойових дій зіштовхувалися з продовольчою нестачею у 2023 році. Всесвітня продовольча програма (WFP) надала Україні понад 350 000 тонн продовольчої допомоги, включаючи ваучери, грошові виплати та продуктові набори. Окрім цього, гуманітарна допомога була надана і країнам, що приймають біженців, зокрема Польщі, Молдові та Словаччині. Відкриття зернового коридору, підтримане ООН та Туреччиною, стало важливим механізмом для забезпечення глобальної продовольчої безпеки, демонструючи ефективність дипломатичної та гуманітарної координації [37].

Зміцнення кіберзахисту гуманітарної інфраструктури стало новим важливим напрямом співпраці. Кібербезпека медичних установ, гуманітарних центрів та баз даних переміщених осіб стала пріоритетом міжнародних зусиль. У 2023 році Європейська комісія виділила понад 70 мільйонів євро на проєкти з цифрової безпеки гуманітарної інфраструктури в Україні. Компанії Microsoft,

Cisco та Palantir запропонували хмарні рішення, що забезпечують стабільний доступ до гуманітарних послуг. Для працівників гуманітарних організацій також були проведені тренінги з кібергігієни, що стали важливим елементом підтримки в умовах сучасної війни.

У період з 2022 по 2025 роки значно посилилася роль міжурядових гуманітарних ініціатив, таких як механізм EU Civil Protection та платформи G7. Вони активно координували гуманітарні місії, підтримували стандарти реагування, логістики та навчання персоналу. Співпраця в рамках Рамштайнських форматів також включала гуманітарний компонент, який передбачав допомогу лікарням та евакуацію цивільних осіб. Важливим напрямком стало створення спільних кризових центрів у прикордонних регіонах, що забезпечувало ефективний розподіл допомоги. Завдяки таким платформам вдалося уникнути дублювання гуманітарної допомоги, що значно підвищило її ефективність [62].

Загалом, гуманітарна співпраця в умовах геополітичної нестабільності підтверджує потенціал міжнародної солідарності та ефективної міжсекторальної взаємодії. Спільні зусилля держав, міжнародних організацій і бізнесу створюють стійкі механізми підтримки в умовах глобальних криз. Поглиблення такої співпраці є стратегічним завданням на наступні роки. Системність і прозорість у реалізації гуманітарної політики є важливими факторами її ефективності, адже спільні ініціативи не тільки допомагають, а й демонструють політичну відповідальність міжнародної спільноти.

Таким чином, в умовах геополітичної нестабільності співпраця в галузі військово-технічної допомоги, антикризового управління та гуманітарної підтримки є ключовими елементами для забезпечення глобальної безпеки та відновлення постраждалих територій. Сучасні міжнародні ініціативи та програми сприяють покращенню ефективності таких співпраць, забезпечуючи стабільність

на міжнародній арені та допомагаючи країнам долати наслідки кризових ситуацій.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії Італія однозначно визначила свою позицію: підтримка української незалежності, суверенітету та права на самозахист. Але ця підтримка не зводиться до гуманітарної допомоги. Вона включає політичну солідарність, оборонне партнерство і, що не менш важливо, спільне бачення майбутнього Європи без агресії. Саме на цьому фундаменті виростає новий вимір українсько-італійських відносин — не «донорство», а рівноправна співпраця стратегічного рівня. Італія володіє потужним військово-промисловим комплексом і є активним учасником НАТО та ЄС, що відкриває Україні двері до глибшої інтеграції у європейські системи оборони. Уже сьогодні вона підтримує участь України у програмах Альянсу, зокрема в питаннях кіберзахисту, оперативної сумісності та протиповітряної оборони. Італійські системи SAMP/T, а також досвід компанії Leonardo у сфері авіаційної й радіоелектронної безпеки можуть відіграти помітну роль у модернізації української ППО. Втім, потенціал співпраці значно ширший за межі військової техніки. Особливо перспективним виглядає напрям охоронних і цифрових технологій, де Італія має багаторічний досвід. Її компанії — Leonardo, Elettronica, Telespazio, Vitrociset — працюють на стику інновацій: штучний інтелект, аналітика великих даних, супутниковий моніторинг, системи зв'язку й відеоспостереження. Для України, яка щодня стикається з необхідністю захисту критичної інфраструктури, такі технології — не розкіш, а життєва потреба.

Одним із практичних форматів може стати модель публічно-приватного партнерства: держава визначає стратегічні пріоритети, а бізнес — спільно розробляє та впроваджує рішення. У цьому підході Україна бачить шанс не просто отримати сучасне обладнання, а створити власну технологічну базу безпеки, узгоджену з європейськими стандартами. Особливої уваги заслуговує кібербезпека. Італія має розвинену інституційну систему кіберзахисту через

Agenzia per la Cybersicurezza Nazionale, тоді як Україна — один із небагатьох прикладів держави, що щодня проходить «бойове хрещення» у кіберпросторі. Об'єднання цих двох потенціалів — технологічного й практичного — могло б дати старт спільному Центру європейської кіберстійкості. Така структура координувала б навчання, дослідження, а головне — оперативне реагування на кіберзагрози. І це був би внесок не лише у безпеку двох країн, а й у зміцнення всієї Європи. Не менш важливим залишається гуманітарний і цивільний аспект партнерства. Італійська служба Protezione Civile — одна з найефективніших у світі, особливо у реагуванні на землетруси, повені та техногенні катастрофи. Україна, яка щодня має справу з наслідками бойових дій, може значно виграти від такого досвіду. Спільні тренінги, створення навчальних центрів для рятувальників, обмін обладнанням і технологіями пошуку людей під завалами — усе це не просто зміцнить системи цивільного захисту, а реально врятує життя. Важливу роль може відіграти й науково-освітній напрям. Провідні італійські університети — Politecnico di Milano, Sapienza Università di Roma, Luiss Guido Carli — здатні стати партнерами українських технічних вишів у дослідженнях штучного інтелекту, кіберзахисту, робототехніки та інновацій у сфері безпеки. Спільні освітні програми та дослідницькі центри допоможуть виховати покоління фахівців, які мислитимуть у категоріях спільної європейської безпеки. Ще один напрямок, який має величезний потенціал, — урбаністична безпека. Італія активно впроваджує концепцію «розумних міст», де цифрові технології поєднуються з гуманістичним підходом до життя громад. Для України, що зараз переживає масштабну відбудову, цей досвід надзвичайно цінний. Відеоаналітика, автоматизовані системи оповіщення, моніторинг повітря і трафіку — такі рішення здатні зробити українські міста безпечними, зручними та стійкими до викликів майбутнього.

У перспективі українсько-італійська співпраця може перерости у спільну платформу безпекових інновацій. Вона об'єднала б державні структури, наукові

інститути та бізнес обох країн задля створення технологій подвійного призначення — від оборонних рішень до цивільних систем, що підвищують стійкість суспільства. Це партнерство має глибший зміст, ніж просто спільні проекти чи обмін технологіями. Воно є символом того, що європейська безпека може будуватися на солідарності, довірі та спільних цінностях. Італія, що історично прагне балансу та діалогу, й Україна, яка сьогодні бореться за свободу всієї Європи, разом формують нову філософію безпеки XXI століття — без зайвого пафосу, але з глибоким усвідомленням: справжня сила — у співпраці.

3.2 Можливості синергії в контексті спільної участі в місіях ЄС та НАТО

Повномасштабна військова агресія проти України спровокувала системну трансформацію архітектури безпеки Європейського континенту, вимагаючи від ключових міжнародних акторів, зокрема Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору, невідкладного перегляду стратегічних пріоритетів. Спільна участь цих потужних структур у кризовому реагуванні та підтримці стабільності відкриває значні можливості для синергії, використання яких вимагає переходу від фрагментованої допомоги до стратегічно інтегрованої співпраці. В умовах цих радикальних змін двостороннє безпекове співробітництво між Україною та Італією набуло стратегічного значення. Італійська Республіка, як активний член обох євроатлантичних структур, розглядає поглиблення партнерства з Україною не лише як акт політичної солідарності, але і як пряму інвестицію у стабільність східного флангу Європи. Таке позиціонування змінює сприйняття допомоги: від тимчасової підтримки до довгострокової стратегічної вигоди, що забезпечує стійкість підтримки, а для

України ця взаємодія є ключовим інструментом зміцнення обороноздатності та каталізатором для глибшої інтеграції у євроатлантичний безпековий простір.

Інтеграційний процес у військово-політичній сфері визначається не лише формальним членством, але і ступенем досягнення оперативної взаємосумісності — здатності збройних сил різних держав ефективно діяти спільно, використовуючи спільні процедури, доктрини та технології. Партнерство Україна–Італія функціонує як емпіричний кейс перевірки ефективності підходу «малих коаліцій», де двостороння взаємодія використовується як механізм прискореного впровадження стандартів НАТО та ЄС у країні-партнері. Крім суто військового виміру, стратегічна співпраця розширює традиційне розуміння безпеки, охоплюючи невійськові, економічні та гуманітарні елементи. Безпекова угода між країнами включає зобов'язання у сферах фінансів, гуманітарної підтримки та реформ, що свідчить про прийняття Італією концепції всеосяжної безпеки, де довгострокова стабільність є неможливою без економічної стійкості та ефективного управління. Підтримка реформ, зокрема у сферах, до яких висловлює інтерес українське суспільство, наприклад, боротьба з корупцією, безпосередньо відповідає вимогам ЄС та НАТО до стійкості. Гіпотеза полягає у тому, що стратегічне партнерство Україна–Італія, закріплене двосторонньою безпековою угодою та фокусом на високотехнологічному оборонно-промисловому комплексі та морській безпеці, функціонує як ефективний транслятор стандартів НАТО та ЄС, прискорюючи фактичну, хоча і не формальну, інтеграцію України в євроатлантичний безпековий простір.

Взаємини між Україною та Італією історично характеризувалися твердою і послідовною підтримкою з боку Риму, проте якісний стрибок у відносинах відбувся після початку повномасштабної агресії, що призвело до формалізації співпраці на стратегічному рівні. Кульмінацією цього процесу стало підписання Угоди про співробітництво у сфері безпеки 24 лютого 2024 року, яка перетворила політичну солідарність на юридично закріплені довгострокові зобов'язання.

Ключовою характеристикою цього наріжного каменю двосторонніх відносин є довгостроковість: документ чинний протягом десяти років, передбачаючи можливість перегляду лише у випадку вступу України в НАТО. Це забезпечує передбачуваність та стійку інституційну рамку, зменшуючи залежність співпраці від короткострокових політичних змін. Документ фіксує багатовекторний підхід, визначаючи пріоритетні сфери як у військовій, так і у невійськовій площинах, включаючи підтримку реформ та фінанси, а Італія зобов'язалася надавати допомогу Україні для збереження її якісної оборони та військової переваги. Особливе стратегічне значення має фіксація механізму 24-годинного екстреного реагування у разі повторної військової агресії, що є прямим запозиченням із моделі колективних консультацій, аналогічних до Статті 4 Північноатлантичного договору. Таким чином, Угода створює де-факто міні-гарантію безпеки, що істотно посилює ефект стримування. Концептуальне розширення безпеки на сферу відновлення, зафіксоване у Спільній декларації від 26 квітня 2023 року, підкреслює перехід Італії до комплексного, інтегрованого підходу, де військова підтримка доповнюється роботою над державною стійкістю, що є критичною передумовою для успішної євроатлантичної інтеграції.

Співпраця у сфері підготовки персоналу та оперативної взаємосумісності є центральним елементом стратегічної взаємодії. Італія активно робить свій внесок у Місію ЄС з надання військової допомоги Україні (*EUMAM*) шляхом проведення тренувань, створюючи передумови для формування єдиного оперативного підходу до сучасних викликів, які включають не лише традиційні бойові дії, але і кіберзагрози та гібридні форми агресії. Італія, володіючи потужною системою військових навчальних центрів, виступає майданчиком для спеціалізованої підготовки фахівців, що безпосередньо сприяє впровадженню Україною стандартів НАТО. Ключовим прикладом є навчання українських військових на високотехнологічних системах протиповітряної оборони, зокрема на зенітно-ракетному комплексі SAMP-T поблизу Риму. SAMP-T — це далекобіжна система

ППО/ПРО, здатна протидіяти балістичним ракетам, а освоєння подібних передових систем НАТО (High-End Capabilities) є прямим доказом якісного переходу у тренінгу, вимагаючи глибокої гармонізації українських процедур протиповітряної оборони з доктринами Альянсу. Окрім ППО, підготовка охоплює освоєння бронетехніки, забезпечуючи не лише знання техніки, але і засвоєння логістичних та тактичних стандартів НАТО. Практична участь у багатонаціональних операціях, таких як військово-морські навчання Mare Aperto 2024, сприяє посиленню ролі України як контриб'ютора безпеки на міжнародній арені. Політичний вимір оперативної взаємосумісності підтверджується готовністю Італії долучитися до миротворчої місії в Україні після завершення війни, що позиціонує її як стратегічного гаранта та стабілізатора у постконфліктній фазі.

Оборонно-промислова співпраця є одним із найбільш важливих напрямів розвитку синергії. Італійські оборонні компанії мають потужний потенціал у високотехнологічних секторах, а співпраця з ними відкриває для України, яка модернізує власний оборонно-промисловий комплекс, можливості для доступу до сучасних технологій, спільних розробок та інтеграції до європейських виробничих ланцюгів. Міністерства оборони та стратегічних галузей промисловості України та Італії обговорюють плани щодо посилення кооперації, зокрема у сферах ППО, авіаційній галузі та розмінуванні. Ключовим індикатором глибини технологічної інтеграції є інституціоналізація співпраці: п'ять великих компаній з Італії, включно з транснаціональним гігантом Leonardo S.p.A., що спеціалізується на аерокосмічній, оборонній сферах та безпеці, долучилися до українського Альянсу оборонних індустрій. Вступ таких компаній свідчить про стратегічний зсув: Італія починає розглядати Україну не просто як споживача військової продукції, а як виробничий майданчик та технологічного партнера — це перехід від моделі імпорту до ко-продукції (*Defense Industrial Cooperation, DIC Shift*). Це дозволяє Італії диверсифікувати виробництво, а Україні — інтегрувати

свій досвід реального бою у європейські розробки. Співпраця також посилюється фінансовими механізмами, такими як виділення італійським урядом коштів на обмін технологічними інноваціями та обговорення застосування інструментів підтримки Європейського Союзу, наприклад, програми SAFE.

Співпраця у сфері морської безпеки є критично важливою, оскільки вона об'єднує інтереси Італії як середземноморської держави та України як чорноморської країни. Нестабільність у Чорному морі (мінна загроза, діяльність російського "тіньового флоту") безпосередньо впливає на логістику та безпеку Середземноморського басейну. Таким чином, Італія розглядає Чорне море як частину свого розширеного безпекового периметру. Координація зусиль у Чорноморському контексті ЄС, що передбачає створення «Чорноморського центру морської безпеки», посилюється завдяки загальноєвропейським ініціативам, і спільні навчання та координація є реальними кроками до створення регіональної безпекової синергії. Конкретні кроки співпраці включають розгляд проєктів із захисту українських портів та особливо важливий внесок Італії у гуманітарне розмінування (€2 мільйони), що є критично важливою безпековою послугою для відновлення економічної стійкості. Попри високу динаміку та значні досягнення, розвиток співпраці стримується інституційними обмеженнями, спричиненими нечленством України у НАТО чи ЄС. Проте, стратегічна кооперація у сфері ОПК та спеціалізовані військові навчання (освоєння ЗРК SAMP-T) фактично створюють функціональну інтеграцію, яка мінімізує вплив політичних та юридичних обмежень статусу нечлена. Ключовим фактором подолання інституційних бар'єрів є стійка політична воля обох сторін. Італія може відігравати роль не лише партнера, а й політичного "містка" (*Bridge*) між Україною та структурами євроатлантичної безпеки. Ця роль має глибоке історичне підґрунтя, що дозволяє Італії ефективно лобіювати інтереси України в ЄС та НАТО, використовуючи свій досвід посередництва та дипломатичний капітал.

Аналіз стратегічного партнерства між Україною та Італією підтверджує, що ця взаємодія функціонує як потужний транслятор євроатлантичних стандартів, сприяючи де-факто інтеграції України. Досягнуто інституційної стійкості завдяки десятирічній Угоді про безпеку, яка містить механізми стримування (24-годинне реагування) та охоплює невійськові аспекти (Resilience). Відбулася технологічна взаємосумісність через фокус на освоєнні передових систем НАТО (ЗПК SAMP-T) та масову підготовку кадрів. Економічна інтеграція ОПК за участю транснаціональних компаній, зокрема Leonardo S.p.A., забезпечує найглибшу форму синергії та доступ до європейських технологічних ланцюгів. А співпраця у сфері морської безпеки демонструє, що Італія розглядає стабільність Чорного моря як продовження своїх середземноморських інтересів, забезпечуючи спільний стратегічний периметр. З метою подальшого поглиблення синергії та прискорення інтеграції, рекомендується формалізувати участь України у ключових морських ініціативах ЄС, створити спільні науково-дослідні і виробничі центри ОПК з компанією Leonardo S.p.A. та іншими членами Альянсу Оборонних Індустрій, а також експлуатувати роль Італії як "Містка" для лобіювання надання Україні статусу асоційованого члена у ключових програмах НАТО. На основі інституційно-правової бази та досягнень, прогнозується, що партнерство Україна–Італія продовжить зміцнюватись і стане еталонним прикладом де-факто інтеграції, що створює незворотні передумови для подальшого політичного рішення про повноправне членство України у євроатлантичних структурах.

3.3 Пріоритетні напрямки для поглиблення стратегічного партнерства в безпековій сфері

Поглиблення стратегічного партнерства в безпековій сфері є ключовим чинником для зміцнення позицій України в умовах гібридної війни та

нестабільного міжнародного середовища. Зміцнення співпраці з НАТО визначається не лише як інструмент військової підтримки, а й як основа для комплексної трансформації сектору безпеки та оборони. Суттєвим досягненням стало укладення низки двосторонніх угод про безпекову співпрацю з державами-членами Альянсу, зокрема Італією та Канадою [44]. Подібні домовленості сприяють створенню нових форматів довіри та оперативної взаємодії. Формування ефективної стратегії має включати інституційну адаптацію до стандартів НАТО та ЄС. Партнерство в безпековій сфері необхідно поглиблювати не лише у військовому, а й у кібербезпековому, інформаційному та гуманітарному вимірах.

Одним із пріоритетів виступає посилення оперативної сумісності Збройних сил України зі збройними силами країн НАТО. Запровадження спільних навчань, технічна модернізація та взаємне обмінювання досвідом значною мірою зміцнюють обороноздатність [1, с. 131]. Важливу роль відіграє залучення до стратегічного планування, що дозволяє враховувати оперативні стандарти Альянсу. Крім того, систематичне оновлення нормативної бази відповідно до натовських підходів посилює структурну сумісність. Інтеграція в інформаційні системи Альянсу дає змогу прогнозувати загрози й оперативно реагувати на них. Таким чином, посилення техніко-операційної співпраці має стати базовим напрямом подальшого партнерства.

Аналіз показує, що стратегічне удосконалення співробітництва лежить у сфері "фінансової дипломатії". Якщо початкова допомога була кінетичною (поставки зброї та боєприпасів), то подальші кроки Італії акцентуються на використанні її фінансових можливостей для вирішення системних проблем.

Наприклад, великі внески в європейські ініціативи (як-от чеська артилерійська ініціатива) вирішують проблему дефіциту боєприпасів у короткостроковій перспективі. Участь у PURL забезпечує доступ до критично важливих високотехнологічних американських систем. Цей перехід від

односторонніх поставок до інтегрованих фінансових механізмів, підкріплений законодавчою підтримкою на весь 2024 рік та зобов'язаннями BSA, свідчить про зрілість партнерства.

Для максимальної ефективності співробітництва необхідне постійне узгодження українських оперативних потреб (зокрема, щодо специфічних калібрів, типів снарядів та необхідних систем ППО/ПРО) з італійськими фінансовими важелями. Це забезпечить, що італійські кошти будуть використані для максимально швидкого та ефективного придбання пріоритетних засобів оборони.

Для забезпечення довгострокової стійкості та зменшення логістичних ризиків, Італія заохочує свій ОПК до співпраці з Україною щодо підтримки локального ремонту та обслуговування (MRO) оборонних систем.

Критично важливим елементом, що формує довіру, є зобов'язання Італії забезпечити захист переданих технологій та прав інтелектуальної власності (IPR). Без гарантій IPR передача складних виробничих процесів, а не лише кінцевих продуктів, була б неможливою. Це зобов'язання свідчить про те, що Італія розглядає Україну як повноцінного довгострокового партнера, а не просто як кінцевого споживача. Наступним етапом удосконалення має стати створення спільних підприємств (Joint Ventures) на території України, де італійський капітал та технології будуть захищені гарантіями IPR.

Інформаційна безпека стала однією з центральних тем у взаємодії з міжнародними партнерами. Масовані кібератаки з боку Росії вимагають створення єдиної системи цифрової оборони за участю партнерів з НАТО [29, с. 194]. Активізація співпраці в сфері кібербезпеки має охоплювати обмін аналітичними даними, створення спільних лабораторій та розробку протоколів реагування. Формування національного кіберцентру оборони може стати одним із практичних інструментів для реалізації цієї політики. Важливим аспектом виступає гармонізація українського законодавства у сфері цифрової безпеки з

нормативною базою ЄС та НАТО. Підвищення кваліфікації фахівців також визначається одним з ключових напрямків партнерства.

Науково-технічна та космічна співпраця Науково-технічна співпраця — це, без перебільшення, м'який двигун безпеки. Вона не створює миттєвого ефекту, але формує довгостроковий фундамент для оборони, кіберзахисту, розвідки та загальної стійкості держави. Італія належить до кола провідних європейських технологічних і космічних держав — поруч із Францією та Німеччиною. Україна ж, попри війну, зберігає свою унікальну інженерну школу, потужний ракетно-космічний потенціал і здатність до інновацій. У цьому поєднанні двох систем — італійської стабільності та української гнучкості — криється шанс створити новий тип партнерства, який стане технологічною опорою європейської безпеки. Потенціал для спільних дій надзвичайно широкий. Україна та Італія могли б реалізовувати спільні дослідження у сфері технологій подвійного призначення — від сенсорів і броньових матеріалів до оптоелектроніки, лазерних систем і безпілотних платформ.

У цифровому вимірі обидві країни мають чим поділитися: українські фахівці накопичили унікальний досвід використання штучного інтелекту для аналізу розвідданих і прогнозування загроз, тоді як італійські наукові центри спеціалізуються на автоматизації складних оборонних процесів. Не менш важливою є й кібернетична взаємодія: створення спільних алгоритмів виявлення атак, навчальних симуляторів і «кіберполігонів» могло б стати потужною основою для захисту європейського інформаційного простору. Вигода від такого обміну очевидна. Українські defense tech-стартапи, що з'явилися й вирости в умовах війни, пропонують швидкі рішення, креативність і практичний підхід. Італія, своєю чергою, має розвинену інвестиційну екосистему, патентну інфраструктуру та європейські сертифікаційні механізми. Разом вони можуть створити модель, у якій інновації народжуються в Україні, а масштабуються та інтегруються у європейські ринки завдяки італійській системності. Не менш

перспективним є космічний напрям. Італійське космічне агентство ASI та українське КБ «Південне» мають взаємодоповнюючі компетенції: Італія спеціалізується на супутникових системах спостереження COSMO-SkyMed і PRISMA, високоточній навігації та дистанційному зондуванні Землі; Україна — на ракетних технологіях, зокрема носіях «Циклон-4» і двигунах РД-843, а також на конструюванні супутників середнього класу. Разом вони могли б створити малу супутникову групу для моніторингу Чорного та Середземного морів, проводити аналіз супутникових знімків для оцінки військової активності та наслідків атак, а також розвивати спільний космічний ситуаційний центр із функціями раннього попередження. Ключову роль у цьому партнерстві може відіграти освіта. Українські та італійські університети — від Національного авіаційного університету до Politecnico di Torino чи Sapienza — здатні разом формувати нову школу аерокосмічної безпеки. Обміни фахівцями через Європейське космічне агентство, спільні магістерські програми й тренінги створять середовище, у якому народжуватиметься нове покоління інженерів, аналітиків і дослідників безпеки. Якщо потенціал цього напрямку буде реалізовано, україно-італійська співпраця у сфері науки та технологій здатна перерости у стратегічну вісь розвитку обох країн. Її наслідки виходитимуть далеко за межі окремих проєктів чи програм — йтиметься про створення спільного технологічного щита Європи. Це означає інтеграцію космічних, кібернетичних та інженерних рішень у єдину систему європейської безпеки, де Італія та Україна виступатимуть не лише партнерами, а співтворцями нової епохи технологічної стійкості. Водночас така взаємодія зміцнить позиції України в європейських дослідницьких і інноваційних мережах. Отримавши стабільний доступ до програм ЄС, новітніх технологій і фінансових інструментів, українські інституції зможуть не лише запозичувати, а й експортувати власні розробки, перетворюючи досвід війни на джерело інноваційного прориву. Реалізація цього потенціалу також відкриє шлях до створення спільних промислово-дослідних

кластерів, що працюватимуть одночасно для оборонного та цивільного секторів — від енергетики й екологічного моніторингу до транспортних систем і безпечної інфраструктури міст. Така модель стане прикладом того, як безпека може бути не лише військовою категорією, а рушійною силою розвитку, модернізації та єдності Європи.

Фінансова підтримка з боку стратегічних партнерів залишається ключовою для реалізації безпекових реформ. Виділення допомоги в межах оборонних пакетів та фінансування інституційного розвитку дозволяє Україні оперативно модернізувати свої структури [2]. Важливо закріпити довгострокові програми фінансування, щоб забезпечити безперервність реформ. Доцільно також створити фонд спільного реагування на безпекові загрози, що дозволить ефективніше координувати дії з партнерами. Моніторинг витрат і прозорість фінансування підвищують довіру до України на міжнародному рівні. Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів є елементом сталого партнерства.

Потреба України у співпраці в ОПК є очевидною (самодостатність, нарощування виробництва та використання передового досвіду у РЕБ/БпЛА). Водночас для Італії, ця співпраця є стратегічною інвестицією, що зміцнює її власну оборонну базу через доступ до унікального, прискореного бойового досвіду. Як показує досвід України, військова перевага залежить не лише від передових технологій, але й від здатності швидко адаптуватися та масово виробляти економічно ефективні продукти.

Удосконалення партнерства у цій сфері має бути зосереджене на спільному фінансуванні науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (R&D). Це стосується, насамперед, технологій, спрямованих на протидію новим видам загроз, таким як масові рої БпЛА, системи радіоелектронної боротьби нового покоління та кібербезпека. У цих доменах український досвід є цінним активом,

який може трансформувати європейську оборонну технологічну та промислову базу (EDTIB).

Міжнародна підтримка України у форматі багатосторонніх зустрічей, таких як «Рамштайн», дозволяє координувати стратегічні дії держав-союзниць [62]. Створення умов для взаємного стратегічного планування, прогнозування загроз і мобілізації ресурсів є результатом конструктивного діалогу. Участь України в таких форматах посилює її суб'єктність на безпековій арені. Доцільно інституціоналізувати цей формат співпраці для формування постійного безпекового альянсу. Україна здатна запропонувати унікальний досвід ведення сучасної війни, що може бути інтегровано в стратегії НАТО. Розвиток багатосторонніх форматів має супроводжуватись чіткими індикаторами досягнення цілей.

Ще однією пріоритетною ціллю стає комплексне відновлення регіональної інфраструктури під час проведення конференції URC2025 в Римі з особливим акцентом на Півдні України, зокрема в Одеській області, що передбачає синергію економічних, гуманітарних та безпекових проектів. Реалізація грантових угод щодо модернізації зрошувальних систем забезпечує продовольчу безпеку та підвищує ефективність агровиробництва в умовах кліматичних змін, тоді як масштабне фінансування реставрації об'єктів культурної спадщини сприяє збереженню національної ідентичності та відновленню туристичного потенціалу регіону [69]. Важливу роль відіграє розбудова соціальної сфери, що включає проектування сучасного медичного хабу та фінансову підтримку державної програми «Відновлення», яка через механізм компенсацій за зруйноване житло створює передумови для повернення громадян. Крім того, стратегічне значення має інтеграція України до італійських фінансових інструментів через надання страхового покриття експортних кредитів та використання змішаних форм фінансування, що поєднують пільгові позики та гранти.[]

Італія чітко визнає, що гібридні загрози з боку Росії та інших ворожих іноземних суб'єктів становлять складний виклик безпеці Європи, Італії, а також цілісності демократичних процесів.

На інституційному рівні Італія активно виступає за посилення загальноєвропейської відповіді на ці загрози. Італійський міністр оборони пропонує створити Європейський центр з протидії гібридній війні, який об'єднав би близько 1500–5000 військових фахівців, експертів з кібербезпеки, дезінформації, штучного інтелекту та захисту логістики.

Удосконалення двосторонньої співпраці вимагає створення операційних зв'язків між українськими експертами, які мають безпрецедентний досвід протидії гібридній агресії, та італійськими/європейськими центрами. Двостороння угода вже передбачає посилення співробітництва у сфері розвідки та безпеки відповідно до існуючих рамок. Це має бути операціоналізовано через синхронізований обмін розвідувальною інформацією (Intelligence cooperation) та спільні аналітичні групи, що дозволить ефективніше протидіяти дезінформаційним кампаніям та кібератакам.

Умови сучасної війни вимагають нової якості стратегічного партнерства, орієнтованого на довготривалі цілі. Необхідно закріпити національну стратегію безпеки, яка враховує пріоритети інтеграції в європейський і євроатлантичний простір. Подальша ефективність партнерства залежить від здатності України швидко адаптуватися до викликів війни та посилити власну інституційну стійкість. Важливими залишаються питання членства в НАТО, однак стратегічне партнерство вже сьогодні формує нові механізми гарантій безпеки [18]. Потрібно систематизувати партнерства з країнами, які готові надати технології, досвід та політичну підтримку. Взаємодія в безпековій сфері має залишатися пріоритетом для зовнішньої політики України на найближче десятиліття.

Висновки до 3 розділу

У межах третього розділу було здійснено комплексний аналіз перспектив, викликів і ключових напрямів розвитку безпекового співробітництва між Україною та її стратегічними партнерами, зокрема Італією, у контексті сучасних геополітичних трансформацій. Нижче наведено основні висновки щодо місця України у новій архітектурі безпеки та пріоритетів її співпраці з Заходом:

1. Поглиблення безпекової взаємодії з партнерами є послідовним стратегічним курсом України, спрямованим на інституційну інтеграцію до євроатлантичного простору. Це забезпечує доступ до механізмів колективного стримування, сприяє модернізації системи управління у сфері безпеки та гармонізації нормативно-правової бази зі стандартами НАТО та ЄС. Україна поступово переходить від ролі реципієнта допомоги до суб'єкта, який активно формує регіональний безпековий порядок денний.

2. Двостороння взаємодія з Італією входить у фазу сталого стратегічного партнерства, що характеризується високим рівнем політичного взаєморозуміння та практичної кооперації. Ключові напрями включають військово-технічну співпрацю (постачання систем ППО), участь у відбудові міст і критичної інфраструктури, а також розвиток спільних науково-дослідних та інноваційних проєктів. Важливе значення мають локалізація виробництва, обмін технологіями та спільне тестування технічних рішень.

3. Умови сучасних гібридних загроз, що поєднують військові, інформаційні, кібернетичні та економічні інструменти впливу, актуалізують потребу у розширенні співпраці в галузях кібербезпеки, цифрової розвідки та захисту критичної інфраструктури. Координація з НАТО та ЄС сприяє підвищенню національної кіберспроможності та зміцнює здатність України адаптуватися до нових типів загроз.

4. Участь у міжнародних ініціативах, таких як «EUMAM», підтверджує послідовну підтримку України з боку партнерів та інтегрує державу до спільних

механізмів кібероборони. Це забезпечує стандартизацію процедур обміну даними, підвищує рівень оперативної сумісності та зміцнює роль України як повноцінного учасника глобальної цифрової безпекової архітектури.

ВИСНОВКИ

В ході проведеного дослідження були сформовані наступні висновки.

1. У процесі дослідження теоретико-методологічних підходів до аналізу міжнародного безпекового співробітництва було виявлено, що дана проблематика розглядається через призму кількох базових концепцій: реалізму, лібералізму, неоінституціоналізму та конструктивізму. Кожна з них пояснює динаміку міждержавної взаємодії, виходячи з власної логіки – від прагнення до сили й стримування загроз до пріоритету інституційних механізмів, правових норм і цінностей. Зокрема, ліберальна парадигма акцентує увагу на ролі міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО, ОБСЄ, у підтриманні миру та стабільності. Конструктивістські підходи розширюють розуміння безпеки, включаючи гуманітарний, інформаційний, екологічний та кібернетичний виміри. Вивчення цих теорій дозволяє глибше осмислити, як змінюються цілі, засоби і суб'єкти міжнародного безпекового співробітництва в умовах сучасних викликів.

Аналіз методологічної бази показав, що дослідження міжнародної безпеки ґрунтується на міждисциплінарному підході, поєднуючи політологію, міжнародне право, військові науки, соціологію та економіку. Це забезпечує комплексне бачення безпеки як системного явища, в межах якого взаємодіють державні та недержавні актори. У дослідницькому полі дедалі частіше застосовуються такі методи, як сценарний аналіз, методика SWOT, контент-аналіз міжнародних угод, кейс-стаді конкретних місій або операцій, а також інструменти цифрової аналітики. Такий підхід дозволяє враховувати не лише силові аспекти, а й соціально-психологічні, гуманітарні, інформаційні та технологічні чинники, що впливають на архітектуру безпеки.

Сучасний стан наукової розробки проблеми міжнародного безпекового співробітництва демонструє високий рівень уваги з боку як західних, так і українських науковців. В Україні активно досліджуються напрями співпраці з

НАТО, ЄС, а також питання кібербезпеки, гібридних загроз, воєнно-політичної взаємодії та правових аспектів безпеки. У роботах українських авторів простежується акцент на євроатлантичному векторі, нормативному забезпеченні інтеграційних процесів та адаптації українського законодавства до стандартів міжнародних безпекових структур. Однак одночасно з цим існує певна розпорошеність тематики, нестача системних порівняльних досліджень із залученням закордонного досвіду. Це вказує на потребу подальшого вдосконалення аналітичної бази та інтеграції українських досліджень у глобальний науковий дискурс.

Визначальною рисою сучасних досліджень є перехід від вузько військового розуміння безпеки до її комплексного трактування. Зростає увага до тем цифрової трансформації безпеки, протидії інформаційним впливам, безпеки людини, екологічних аспектів і гуманітарних наслідків конфліктів. Таке розширення поняття безпеки обумовлює необхідність оновлення методологічних підходів, адаптації класичних теорій до нових реалій. У цьому контексті важливим стає формування гібридних моделей аналізу, що поєднують елементи емпіричного дослідження з прогностичними інструментами. Зростаюча складність міжнародного середовища потребує постійного переосмислення концептуальних основ і посилення академічного діалогу.

Отже, вивчення теоретико-методологічних основ міжнародного безпекового співробітництва дозволяє глибше усвідомити природу сучасних викликів і способи їх подолання через координацію між державами, альянсами та міжнародними структурами. Наукова розробка цієї проблематики перебуває у стадії активного оновлення, що відкриває нові можливості для міждисциплінарних досліджень, інтеграції аналітичних платформ та створення практико-орієнтованих рекомендацій. Українська наукова думка має вагомий потенціал для розвитку у цій сфері, особливо в умовах воєнного досвіду та прагнення до європейської та євроатлантичної інтеграції. Системна розробка

теоретичних засад сприяє формуванню цілісного бачення безпеки як багатовимірного і динамічного процесу.

2. У період з 1991 по 2022 рік безпекова взаємодія України та Італії розвивалася поступово, переважно в рамках багатосторонніх форматів, зокрема в контексті співпраці з НАТО та ООН. Італія підтримувала прагнення України до євроатлантичної інтеграції, однак двостороннє співробітництво у сфері безпеки залишалось епізодичним і обмеженим. У цей час акценти робилися переважно на гуманітарних ініціативах, підтримці демократичних реформ та обміні досвідом у сфері цивільного захисту. Італія брала участь у міжнародних місіях, де Україна також виступала партнером, однак конкретних безпекових угод між двома державами у цей період укладено не було. Основною формою взаємодії залишалась дипломатична підтримка та координація в межах європейських структур.

Після 2014 року, з початком російської агресії, Італія висловила політичну солідарність з Україною, проте в перші роки війни зберігала обережність у питаннях надання військової допомоги. Це зумовлювалося внутрішньополітичною специфікою Італії та її багатовекторною зовнішньою політикою. Водночас на рівні парламентської дипломатії, в експертному середовищі та через участь у спільних платформах (зокрема у ПА НАТО та ОБСЄ) взаємодія України з Італією поступово активізувалася. Формувалися умови для подальшого зміцнення двосторонніх зв'язків. Зокрема, Італія брала участь у підтримці санкційної політики ЄС проти РФ, що стало важливим елементом політичної солідарності з Україною.

Період 2022–2025 років ознаменувався якісним зрушенням у характері безпекового партнерства України та Італії. Повномасштабне вторгнення РФ стало каталізатором для активного перегляду італійської політики щодо України. Італія приєдналася до багатосторонніх форматів підтримки української оборони, включно з ініціативами «Рамштайн» і програмами НАТО щодо невійськової

допомоги. Особливо значущими стали домовленості про надання Україні систем протиповітряної оборони, а також спільна робота в галузі оборонних технологій. У 2024 році було укладено безпекову угоду між Україною та Італією, що стало новою віхою у стратегічному партнерстві двох країн.

У зазначений період двостороннє співробітництво вийшло за рамки символічної підтримки та набуло ознак системного стратегічного партнерства. Акцент зроблено на технологічному трансфері, спільних розробках, участі у військових навчаннях, обміні розвідданими та кіберспроможностями. Важливим напрямком стала також гуманітарна безпека — Італія активно підтримувала проєкти з реабілітації військовослужбовців, лікування поранених та надання гуманітарної допомоги в деокупованих регіонах України. Формуються елементи сталого безпекового альянсу, в основі якого — політична довіра, правова база і спільне бачення загроз у євроатлантичному просторі.

Тому, динаміка безпекової взаємодії між Україною та Італією свідчить про глибоку трансформацію від дипломатичного діалогу до багаторівневої оборонної співпраці. Історичні етапи цієї взаємодії відображають зміну міжнародного контексту, а також поступову еволюцію двосторонніх відносин у напрямку стратегічного партнерства. Після 2022 року Україна і Італія перейшли до активної координації зусиль у сфері оборони, технологій, інформаційної безпеки та гуманітарної стабільності. Цей процес має всі передумови для подальшого поглиблення, що відповідає обопільним інтересам і цінностям.

3. Перспективи вдосконалення стратегічного партнерства між Україною та Італією у сфері безпеки мають глибоку структурну основу, з огляду на вже досягнутий рівень політичної довіри, військово-технічної взаємодії та спільного бачення загроз. Обидві держави розглядають питання безпеки не лише в оборонному, а й у ширшому – геополітичному контексті, що створює сприятливі умови для розбудови довготривалих безпекових зв'язків. Вдосконалення партнерства передбачає розширення сфер взаємодії, поглиблення інституційної

координації та підвищення рівня сумісності оборонних структур. У сучасному середовищі ключову роль відіграє спільне формування пріоритетів і злагоджене реагування на гібридні, кібернетичні та воєнні загрози.

У сфері колективної безпеки Україна й Італія можуть виступати рушіями нових форматів взаємодії, зокрема у створенні субрегіональних безпекових платформ, які базуються на спільних інтересах. Такий підхід дозволяє компенсувати обмеження глобальних альянсів, зберігаючи водночас їхню стратегічну підтримку. Перехід до спільного прогнозування загроз і планування оборонних сценаріїв відкриває перспективи для поглиблення взаємодії в межах НАТО. У цьому напрямку ключовим стане посилення участі України в багатонаціональних навчаннях та інтеграція до системи спільного реагування. Італія, як держава-член Альянсу, може відігравати роль провідного партнера в процесі адаптації України до стандартів колективної безпеки.

Розширення участі у місіях ЄС і НАТО є ще одним перспективним вектором співпраці, що дозволяє обом державам зміцнювати свої позиції в міжнародному безпековому просторі. Україна вже має досвід у миротворчих та стабілізаційних операціях, а Італія традиційно бере активну участь у європейських і натівських місіях у зоні Середземномор'я, Африки та Близького Сходу. Взаємне підсилення ролі в спільних місіях забезпечує як політичне визнання, так і практичне нарощення спроможностей. Доцільним є створення спільних контингентів, обмін експертами, узгодження операційних стандартів та впровадження процедур кризового реагування. Таке співробітництво підвищує рівень взаємосумісності та оперативної мобільності.

У сфері розвитку оборонних технологій партнерство має величезний потенціал, особливо з огляду на інноваційний сектор Італії та національні потреби України. Створення спільних дослідницьких центрів, виробничих кластерів і програм технологічного обміну дає змогу перейти від моделі постачання до формату кооперативного виробництва. Підвищення автономії у

виготовленні техніки, озброєння і систем цифрового захисту є важливою умовою довгострокової оборонної стійкості. Особливу увагу слід зосередити на таких напрямках, як безпілотні платформи, штучний інтелект у військових системах, кіберзахист та цифрова логістика. Технологічна інтеграція також сприятиме зміцненню оборонної економіки та наукового потенціалу обох країн.

Стратегічне партнерство між Україною та Італією у сфері безпеки має всі передумови для розширення та інституційного поглиблення. Високий рівень політичної підтримки, прагнення до взаємної вигоди та необхідність спільного реагування на нові виклики створюють основу для формування багаторівневого, сталого альянсу. У майбутньому ефективність цього партнерства залежатиме від здатності обох сторін не лише адаптуватися до змін, а й формувати нові стандарти безпеки в регіональному та глобальному масштабі.

У цілому, дослідження демонструє послідовну еволюцію стратегічного партнерства між Україною та Італією в безпековій сфері, що набуває все більш системного та багаторівневого характеру в умовах сучасних геополітичних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991-2019 рр.: історичний аспект. *Український історичний журнал*. 2020. № 1. С. 126-142.
2. Андрейко В.І. Проблеми та перспективи військового співробітництва у форматі V-4 і Україна. *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць*. 2017. № 1 (18). С. 121-133.
3. Байден підписав законопроект про виділення 40 млрд доларів Україні. *Слово і Діло*. 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/21/novyna/ekonomika/bajden-pidpysav-zakonoprojekt-pro-vydilennya-40-mlrd-dolariv-ukrayini> (дата звернення: 08.04.2025).
4. Борсарі Ф., Середюк О. Partners in Arms: Italy-Ukraine Defense Cooperation. *СЕРА*. 2024. URL: <https://cepa.org/article/partners-in-arms-italy-ukraine-defense-co-operation/> (дата звернення: 06.04.2025)
5. Брайлян Є., Мосьондз О. Наша підтримка триватиме стільки, скільки буде необхідно, щоб Україна перемогла. *АрміяInform*. 2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/31/nasha-pidtrymka-tryvatyme-stilky-skilky-bude-neobhidno-shhob-ukrayina-peremogla-vineta-klyajne/> (дата звернення: 06.04.2025).
6. В Україні стартували інформаційні кампанії на тему європейської та євроатлантичної інтеграції. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-startuvali-informacijni-kampaniyi-na-temu-yevropejskoyi-ta-yevroatlantichnoyi-integraciyi> (дата звернення: 06.04.2025)
7. В уряді хочуть призначити голову Офісу євроінтеграції, якого не було останніх 1,5 року. *Українська правда*. 17 квітня 2021. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/04/17/7290575/> (дата звернення: 06.04.2025)

8. Вже 73 % американців підтримують поставки зброї в Україну. *Українська правда*. 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/27/7342343/> (дата звернення: 08.04.2025).
9. Висновки і пропозиції. Україна-ЄС: шлях до політичної асоціації. Київ: Центр Разумкова, 2021. 120 с.
10. Відносини з Україною. *Організація Північноатлантичного договору*. Last updated 01-Dec-2020. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm (дата звернення: 06.04.2025)
11. Воєнно-історичний опис російсько-української війни (травень 2022 року). В. Залужний, Є. Мойсюк, С. Шаптала та ін. Київ: МО України, ГШ ЗС України, 2022. 130 с.
12. Воєнно-політична обстановка в ході російсько-української війни (лютий – червень 2022 року): збірник інформаційно-аналітичних матеріалів. О. Остапчук, В. Топальський, С. Черевичний та ін. Київ: НДЦ ГП ЗС України, 2022. 107 с.
13. Володимир Зеленський зустрівся з Джорджею Мелоні // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 2025. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zustrivsia-z-dzhordzheyu-meloni-100541> (дата звернення: 29.11.2025).
14. Волошин Н. Історичний закон про ленд-ліз для України: що це нам дасть. *Армія Inform*. 2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/10/istorychnyj-zakon-pro-lend-liz-dlya-ukrayiny-shho-cze-nam-dast/> (дата звернення: 08.04.2025).
15. Генеральний секретар НАТО в Давосі: “Воля важливіша за вільну торгівлю”. *Організація північно-атлантичного договору*. 2022. URL: <http://znpcvsvd.nuou.org.ua/article/view/290250> (дата звернення: 06.04.2025).
16. Генсек НАТО попередив Росію про економічні й політичні наслідки в разі агресії проти України. *Mind*. 29 листопада 2021. URL:

[HTTTPs://mind.ua/news/20233763-gensek-nato-poperediv-rosiyu-proekonomichni-j-politichni-naslidki-v-razi-agresiyi-proti-ukrayini](https://mind.ua/news/20233763-gensek-nato-poperediv-rosiyu-proekonomichni-j-politichni-naslidki-v-razi-agresiyi-proti-ukrayini) (дата звернення: 06.04.2025)

17. Генсек НАТО, говорячи про Україну, нагадав про різницю між членами і партнерами Альянсу. *Європейська правда*. 30 листопада 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/11/30/7130972/> (дата звернення: 06.04.2025)

18. Генсек НАТО: Росія не має права вирішувати, чи буде Україна членом Альянсу. *Європейська правда*. 30 листопада 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/11/30/7130986/> (дата звернення: 06.04.2025)

19. Гомонай В. Конституційно-правове забезпечення набуття Україною повноправного членства в Організації Північноатлантичного Договору. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2020. № 4. С. 17-22.

20. Грачевська Т.О. Особливості нормативно-правової регламентації двостороннього співробітництва України і НАТО. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса, Сер.: Політичні науки*, 2017. С. 42-46.

21. Двосторонні Українсько-Італійські відносини. URL: http://www.ambucraina.com/Relazioni_ucraino_italiane/Ucraino/Dvostoronka.htm (дата звернення: 06.04.2025)

22. Декларація про державний суверенітет України. *Відомості Верховної Ради України*. 1990. №31. С. 429

23. Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною, підписаної 9 липня 1997 року. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021 (дата звернення: 06.04.2025)

24. Дем'янчук Ю. На шляху до НАТО: сучасні виклики та перспективи реалізації політики безпеки. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2019. Випуск 46. С. 37-53
25. Державна служба статистики України. 2023. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.04.2025)
26. Джон Болтон: До НАТО не приймають країни, де йде війна. Але український випадок – особливий. *Європейська правда*. 15 вересня 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2021/09/15/7127718/> (дата звернення: 06.04.2025)
27. Джонсон запропонував Україні створити альтернативний ЄС альянс. *Слово і Діло*. 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/27/novyna/polityka/dzhonson-zaproponuvav-ukrayini-stvoryty-alternatyvnyj-yes-alyans-corriere-della-sera> (дата звернення: 08.04.2025).
28. Допомога НАТО Україні. Стислий огляд. Київ, 2018. 12 с.
29. Євроатлантичний вектор України: національна доповідь; ред. кол. С. І. Пирожков, І. О. Кресіна, А. І. Кудряченко, Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Національна академія наук України, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України 2019. 328 с.
30. Євроінтегація. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/tag/yeurointegraciya> (дата звернення: 06.04.2025)
31. Європейська інтеграція України: еволюція, проблеми, здобутки. *Національна безпека і оборона*. 2020. № 1-2 (181-182). С. 3-22.
32. Європейська регіональна політика: підручник; за ред. Крисоватого А. та Ліщинського І. Тернопіль: ВПЦ "Економічна думка ЗУНУ", 2020. 236 с.
33. Жданов І. Інформаційна оборона: аналітичний огляд ситуації за минулий тиждень (15-22 травня 2022 року). *Інтерфакс-Україна*. 2022. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/834077.html> (дата звернення: 08.04.2025).

34. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус Представництва НАТО в Україні» (4 лютого 2016 р). *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/989-19> (дата звернення: 06.04.2025)

35. Зеленський В. Виступ Президента України: офіційне інтернет-представництво. 2022. URL: <https://www.president.gov.ua/news/> (дата звернення: 08.04.2025).

36. Зеленський відповів керівнику НАТО: ПДЧ для України стане справжнім сигналом для Росії. *Радіо Свобода*. 06 квітня 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyj-nato-pdch/31189299.html> (дата звернення: 06.04.2025)

37. Зеленський обговорив з Ердоганом продовольчу безпеку та відновлення миру. *Укрінформ*. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/> (дата звернення: 06.04.2025).

38. Знак В. Свобода і рівність України в НАТО. Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World: міжнародний збірник наукових праць. Сер. Історія, міжнародні відносини. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. Вип. 24. С. 118–133.

39. Зовнішня політика та політика безпеки після оновлення влади: послідовність, зміни, перспективи. Київ: Центр Разумкова, Видавництво “Заповіт”, 2019. 45 с.

40. Інтеграція до ЄС: стан, особливості, виклики. *Національна безпека і оборона*. 2021. № 1-2 (185-186). С. 5-13.

41. Іорданова, О.Є. Діяльність Ради Безпеки Організації Об’єднаних Націй: проблеми застосування права вето. *Вчені записки ТНУ ім. В.І.Вернадського: Юридичні науки*, Т.31(70), 2-ч.3, 2022. С. 177-183.

42. Італія запропонувала ООН мирний план для України. *UAZMI*. 2022. URL: <https://suspilne.media/241256-italia-peredala-onn-svij-mirnij-plan-sodo-pripinenna-vijni-rf-proti-ukraini/> (дата звернення: 06.04.2025).

43. Італія зобов'язується зміцнювати протиповітряну оборону України. *Decode39*. 2024. URL: <https://decode39.com/9234/italy-commits-to-strengthening-ukraines-air-defence-capabilities/> (дата звернення: 06.04.2025)

44. Італія та Канада підписали угоди про безпеку з Україною. *Reuters*. 2024. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/italy-canada-sign-security-deals-with-ukraine-2024-02-24/> (дата звернення: 06.04.2025)

45. Каздобіна Ю. Making the Glass of Ukraine's Bilateral Security Agreements Half Full. *SCEEUS Report*. No. 10. 2024. URL: <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/sceeus/2024-publications/making-the-glass-of-ukraines-bilateral-security-agreements-half-full.pdf> (дата звернення: 06.04.2025)

46. Калініченко О. Як війна в Україні змінює громадську думку в Європі та світі. *LB.ua*. 2022. URL: https://lb.ua/world/2022/05/11/516489_yak_viyna_ukraini_zminyuie_gromadsku.html (дата звернення: 08.04.2025).

47. Канцлер Німеччини: короткого шляху до ЄС для України немає. *Радіо Свобода*. 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-scholz-ukraina-eu/31858192.html> (дата звернення: 06.04.2025).

48. Капустинська К. Україна передала ЄС повністю заповнений опитувальник про членство. *Obozrevatel*. 2022. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/analytics-and-forecasts/ukraina-povnistyu-zapovnila-opituvalnik-pro-chlenstvo-v-es-zelenskij.htm> (дата звернення: 08.04.2025).

49. Кияк М. Балтійський веловізит: якими є результати Зе-поїздки до Таллінна і Вільнюса. *Європейська правда*. 29 листопада 2019 р. URL:

<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/11/29/7103623> (дата звернення: 06.04.2025)

50. Концепція зовнішньої політики України. Під загальною редакцією Є. Габер, С. Корсунського, Г. Шелест. Жовтень 2020. 107 с.

51. Литва попросить у НАТО надати Україні ПДЧ, – глава МЗС. *Обозреватель*. 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/04/7/7121844/> (дата звернення: 06.04.2025)

52. Ліскович М. 9 травня 2022 року Президент Франції Емманюель Макрон зробив українську несподівану заяву. *Укрінформ*. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3480367-zamist-clenstva-v-es-makron-proponue-dla-ukraini-sos-nezrozumile.html> (дата звернення: 08.04.2025).

53. Максак Г. Співробітництво в сфері безпеки V4 + Україна: межі можливого. *Українська призма: Рада зовнішньої політики*. 2018. 25 лютого. URL: <http://prismua.org/v4ukraine-security-cooperation-limits-possibleukrainian-perspective> (дата звернення: 08.04.2025)

54. Мартинюк В. Роль політичної складової у процесі євроатлантичної інтеграції України. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. Чернівецький національний університет, 2020. Т. 42. С. 57-69.

55. Мелещенко Т., Волошин І. Шлях України до НАТО: основні проблеми, здобутки та перспективи євроатлантичної інтеграції. *Український історичний журнал*. 2021. С. 104-113.

56. Міжнародне економічне співробітництво: механізми та стратегії розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 21 листопада 2020 року). ГО «Львівська економічна фундація». Львів: ЛЕФ, 2020. 196 с.

57. ПА НАТО ухвалила декларацію про підтримку євроатлантичного курсу України та протидію російській агресії. *Верховна Рада України*. 2022. URL:

<https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/223370.html> (дата звернення: 05.04.2025).

58. Партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері: сучасний стан і перспективи. Київ: Центр Разумкова, 2021. 69 с.

59. Перепелиця, Г., Бритов, Д. Роль НАТО в урегулюванні міжнародних конфліктів в сучасних умовах. *Вісник Київського Національного університету ім. Т.Г.Шевченка. Міжнародні відносини*, 2020. С. 16-19.

60. Політичні відносини між Україною та Італією. URL: <https://italy.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/175-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-italijeju> (дата звернення: 05.04.2025)

61. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Італійською Республікою. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/380_024 (дата звернення: 05.04.2025)

62. Рамштайн-2. Міністр оборони США провів віртуальну зустріч щодо України з представниками понад 40 країн. *Espresso.tv*. 2022. URL: <https://espresso.tv/ramshtayn-2-ministr-oboroni-ssha-proviv-virtualnu-zustrich-shchodo-ukraini-z-predstavnikami-ponad-40-krain> (дата звернення: 05.04.2025).

63. Розвиток міжнародної конкурентоспроможності регіону в умовах глобальної інтеграції: монографія; під загальною редакцією О.В. Булатової; відповід. ред. О.А. Беззубченко. Маріуполь, 2014. 258 с.

64. Спільна декларація України та Італії. *Governo Italiano*. 2023. URL: https://www.governo.it/sites/governo.it/files/Joint_Declaration_of_UKRAINE_and_I_TALY_20230513_0.pdf (дата звернення: 06.04.2025)

65. Спільна заява з питань економічних відносин між Урядом України і Урядом Італійської республіки. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. Офіційне видання; за ред. А.М. Зленка. Т. II. Кн. 1. Київ, 2002. С. 332–334

66. Торгово-економічне співробітництво між Україною та Італією. URL: <https://italy.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3155-trade> (дата звернення: 06.04.2025)

67. Торгово-економічне та інвестиційне співробітництво України з Італійською Республікою. URL: <https://italy.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3155-trade/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrayinoyu-ta-italiyeyu> (дата звернення: 06.04.2025)

68. Україна та Італія обговорили постачання систем протиповітряної оборони та співпрацю в галузі оборонних технологій. Міністерство оборони України. 2025. URL: <https://mod.gov.ua/en/news/ukraine-and-italy-have-discussed-supplies-of-air-defense-systems-and-cooperation-in-defense-technologies> (дата звернення: 06.04.2025)

69. Україна та Італія розширюють співпрацю у сфері відновлення: підписано низку угод на URC2025 // Міністерство розвитку громад та територій України. 2025. URL: <https://mindev.gov.ua/news/ukraina-ta-italiia-rozshyriuiut-praktychnu-spivpratsiu-u-sferi-vidnovlennia-pidpysano-nyzku-uhod-na-poliakh-urc2025> (дата звернення: 01.12.2025).

70. Українська призма: Зовнішня політика 2019. Аналітичне дослідження. К.: ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. 2020. 390 с.

71. Уряд Німеччини викреслив все важке озброєння зі списку військової допомоги Україні. *Європейська правда*. 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/04/21/7138148/> (дата звернення: 08.04.2025).

72. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: підручник. Київ: Либідь, 2006. 712 с.

73. Agreement on security cooperation between Italy and Ukraine. *Governo Italiano*. 2024. URL: https://www.governo.it/sites/governo.it/files/Accordo_Italia-Ucraina_20240224.pdf (дата звернення: 06.04.2025)

74. Assets. International Investment Position of Italy - IMF Data. URL: <https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/bilancia-pagamenti/2025-bilancia->

[pagamenti/en_statistiche_BDP_20251119.pdf?language_id=1](#) (дата звернення: 05.04.2025)

75. Balance of Service of Italy, IMF, International Financial Statistics. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/cr/2024/english/1itaea2024001.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)

76. Coticchia F. The Russian Invasion of Ukraine, Military Technology in Contemporary Warfare, and the Evolution of Italian Defense. *ISPI*. 2025. URL: <https://www.ispionline.it/en/publication/the-russian-invasion-of-ukraine-military-technology-in-contemporary-warfare-and-the-evolution-of-italian-defense-198170> (дата звернення: 06.04.2025)

77. Cross-border cooperation of Ukraine with the EU countries. *Інститут регіональних досліджень НАН України*. 2019. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20190002.pdf> (дата звернення: 06.04.2025)

78. Current Account of Italy, IMF, International Financial Statistics. URL: <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/display/book/9781484354285/9781484354285.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)

79. Dubenko L. Italian PM supports Ukraine's NATO membership // Euromaidan Press. 2025. URL: <https://euromaidanpress.com/2025/02/26/italian-pm-supports-ukraines-nato-membership/> (дата звернення: 28.11.2025).

80. Financial Account of Italy, IMF, International Financial Statistics. URL: <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/display/book/9781475571783/9781475571783.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)

81. Foreign Direct Investments of Italy, IMF, International Financial Statistics.

82. Foreign Other Investments of Italy, IMF, International Financial Statistics. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/cr/2025/english/1itaea2025002-source-pdf.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)

83. Foreign Portfolio Investments of Italy, IMF, International Financial Statistics. URL: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781589062207/ch03.xml> (дата звернення: 05.04.2025)

84. GDP of Italy. *World Bank*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=IT> (дата звернення: 05.04.2025)

85. Giordano, Claire & Tosti, Enrico. Weathering the storm: a characterization of the recent terms-of-trade shock in Italy. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/378877413_Weathering_the_storm_a_characterization_of_the_recent_terms-of-trade_shock_in_Italy (дата звернення: 05.04.2025)

86. Hofmann S. C. European Security in NATO's Shadow: Party Ideologies and Institution Building. *Cambridge University Press*, 2024. 320 p.

87. Italy's commitment to Ukraine: A partnership for recovery and reconstruction. *Dentons*. 2024. URL: <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2024/november/28/italy-commitment-to-ukraine> (дата звернення: 06.04.2025)

88. Joint Declaration of Ukraine and Italy. *Governo Italiano*. 2023. URL: https://www.governo.it/sites/governo.it/files/Joint_Declaration_of_UKRAINE_and_I_TALY_20230513_0.pdf (дата звернення: 06.04.2025)

89. Liabilities. International Investment Position of Italy - IMF Data. URL: [https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/bilancia-pagamenti/2025-bilancia-pagamenti/en_statistiche_BDP_20251119.pdf?language_id=1\(%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0](https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/bilancia-pagamenti/2025-bilancia-pagamenti/en_statistiche_BDP_20251119.pdf?language_id=1(%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0) (дата звернення: 05.04.2025)

90. Luigi Buttiglione, Paolo Del Giovane and Eugenio Gaiotti. The implementation of monetary policy in Italy: the role of repo operations and official rates. URL: <https://www.bis.org/publ/confp03m.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)

91. Marcolin, A., & Gasparri, S. Digitalization and employment relations in the retail sector. *Examining the role of trade unions in Italy and Spain. European Journal of Industrial Relations*, 2024. P. 151-178.

92. Overview of Science for Peace and Security Programme's Projects in Ukraine. *The NATO Science for Peace and Security Programme*. 2015. 18 September. URL: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781451922332/9781451922332.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)

93. Primary Income Balance of Italy, IMF, International Financial Statistics. URL: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781451922332/9781451922332.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)

94. Secondary Income Balance of Italy, IMF, International Financial Statistics. URL: <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/book/9781484315439/9781484315439.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)

95. Soldatenko M. Getting Ukraine's Security Agreements Right. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2024. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2024/07/getting-ukraines-security-agreements-right?center=europe> (дата звернення: 06.04.2025)

96. Statement of the Prime Ministers of the Visegrad Countries on Ukraine. *Visegrad Group*. 2014. URL: <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2014/statement-of-the-prime> (дата звернення: 05.04.2025)

97. Subioli, Francesca & Raitano, Michele. (2022). Differences set in stone: evidence on the inequality-mobility trade off in Italy. URL: https://www.researchgate.net/publication/375497050_Differences_set_in_stone_evidence_on_the_inequality-mobility_trade_off_in_italy (дата звернення: 05.04.2025)

98. Trade Balance of Italy, IMF, International Financial Statistics. URL: [https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/1996/035/article-A003-en.xml\(%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0](https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/1996/035/article-A003-en.xml(%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0) (дата звернення: 05.04.2025)
99. V4 meeting of Chiefs of Defence in Cracow. *Visegrad Group*. 2021. URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=460> (дата звернення: 05.04.2025)
100. V4+ Security – Strengthening the Eastern Frontier of the V4. *Centre for Euro-Atlantic Integration and Democracy*, 2017. 84 p.
101. Vershbow A. Video address by NATO Deputy Secretary General Alexander Vershbow to the Conference on International Organisations and the National Security of Ukraine *Організація Північноатлантичного договору*. URL: http://www.nato.int/cps/uk/natolive/opinions_103193.htm (дата звернення: 08.04.2025) URL: <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/display/book/9781589062207/9781589062207.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)
102. Zhang, M., Adebayo, T. S., Awosusi, A. A., Ramzan, M., Otrakçı, C., & Kirikkaleli, D. Toward sustainable environment in Italy: The role of trade globalization, human capital, and renewable energy consumption. *Energy & Environment*, 2024. P. 2058-2086

Підлісний Олександр Геннадійович
Безпекове співробітництво України та Італії
SUMMARY

The master's thesis consists of an introduction, three chapters divided into seven subsections, conclusions, and a list of references.

The introduction substantiates the relevance and novelty of the chosen research topic, defines the main purpose and objectives of the study, its structure, object, subject, and chronological framework, describes the applied methodology, and outlines the practical significance of the research.

The first chapter entitled "Theoretical and Methodological Foundations of Studying Security Cooperation between Ukraine and Italy" is devoted to the analysis of key conceptual approaches to the study of international security and contemporary methodologies for examining inter-state security cooperation.

The first subsection explores the key conceptual models of international security cooperation, including realist, liberal, constructivist, and critical paradigms. It provides a detailed analysis of collective, regional, and hybrid security concepts, and defines Ukraine's role within modern security alliances, particularly in the context of its cooperation with NATO and the EU. The subsection reveals the role of multilateral institutions in ensuring international stability and describes bilateral agreements as a rapid-response tool for security support. Particular attention is paid to the phenomenon of strategic communication and the importance of public opinion in shaping security policy.

The subsection also outlines methodological tools used for analyzing security processes. It presents core qualitative and quantitative methods, including interviews, case studies, content analysis, statistics, modeling, and scenario analysis. The relevance of comparative approaches to the study of security alliances is explained, along with the importance of network analysis for exploring interdependencies among

international actors. The need for interdisciplinary and flexible research approaches is emphasized, especially in light of growing modern threats such as cyberterrorism, information warfare, and hybrid crises.

The second subsection is devoted to the analysis of the current state of academic research on inter-state security cooperation within political science and international relations. The main academic schools addressing this topic are examined, including realism, liberalism, constructivism, poststructuralism, and feminism. New approaches to understanding hybrid threats, soft power, cybersecurity, and environmental security are highlighted, which are gradually replacing strictly military-centered interpretations of security. The analysis covers transformations in the security discourse following events in Georgia, Ukraine, and Syria.

The subsection also provides a comparative analysis of the activities of key international organizations — the UN, NATO, the EU, and the SCO — in the context of building a global security architecture. It analyzes the political aspects of implementing security strategies, including the influence of electoral processes, public opinion, and domestic political stability on foreign security policy. Special attention is given to intergovernmental formats and strategic forums as new platforms for security cooperation. It is concluded that an effective study of modern security requires the integration of institutional, political, and sociocultural analysis within an interdisciplinary approach.

Chapter two, titled “Historical Dynamics and Key Directions of Security Cooperation between Ukraine and Italy,” is devoted to the evolution of bilateral relations in the field of security from 1991 to 2025. The chapter presents a structured analysis of the development, transformation, and strategic consolidation of Ukrainian-Italian security cooperation in the context of changing global security environments. Special attention is paid to the political, military-technical, humanitarian, and crisis-response dimensions of this cooperation. The chapter traces how the bilateral dialogue

evolved from diplomatic recognition to comprehensive strategic alignment within NATO, the EU, and other multilateral platforms.

The analysis provides insight into the transition from symbolic support to institutionalized defense collaboration, highlighting the stages of policy formulation, joint peacekeeping missions, technology transfers, and responses to hybrid threats. Key moments and agreements are presented in tabular form to facilitate understanding of chronological shifts and priorities. The chapter also identifies how technological cooperation, military interoperability, and humanitarian responses have become increasingly central in bilateral relations. Overall, this section underscores the importance of Italian support in shaping Ukraine's Euro-Atlantic course and adapting to contemporary security challenges.

The first subsection examines security cooperation between Ukraine and Italy from 1991 to 2022, focusing on the foundation and evolution of bilateral interaction. It outlines the recognition of Ukraine's independence by Italy, the establishment of diplomatic relations, and the signing of agreements in the defense sector. Participation in peacekeeping missions, coordination within OSCE and NATO programs such as "Partnership for Peace," and the institutionalization of inter-ministerial contacts are also explored. Table 2.1 provides a chronological overview of the main stages of bilateral engagement between 1991 and 2000. These early initiatives laid the groundwork for a cooperative model based on shared interests in regional stability and conflict prevention.

The subsection emphasizes Italy's role in supporting Ukraine's involvement in international peacekeeping, crisis management, and defense reforms aligned with NATO standards. Through joint training, policy consultations, and technical exchanges, Ukraine began its transformation into a security partner within Europe's broader defense architecture. The analysis also highlights gradual development in the civilian security sector, including cooperation between interior ministries, emergency response coordination, and anti-trafficking efforts. These activities collectively

contributed to establishing trust and continuity in bilateral relations, despite economic limitations and political volatility during Ukraine's transition period.

The second subsection analyzes the transformation of security relations in the period from 2022 to 2025, shaped by the full-scale Russian invasion of Ukraine and major shifts in global geopolitics. It highlights how the war triggered a reassessment of strategic priorities in Europe and led to the strengthening of international defense cooperation. Italy's active role in supporting Ukraine through military aid, joint declarations, and participation in NATO operations is explored. The section includes statistical data from SIPRI and the European Commission to illustrate the growth of defense spending and structural reforms in the security domain. Table 2.3 summarizes key global threats and their geographical implications during this period.

Italy actively supported the EU's sanctions policy, which became an important element of economic pressure on Russia, and was also involved in developing mechanisms for humanitarian support and strengthening border control in response to migration flows. The internal strategic vision, particularly under the leadership of Giorgia Meloni, has focused on unwavering commitment to the transatlantic alliance (NATO) and, at the same time, increased attention to the Mediterranean (Southern) region. This multi-vector approach also included prioritizing the integration of critical technologies (AI, cybersecurity, air defense) into the EU and NATO defense frameworks. At the same time, discussions around transformation (such as Romano Prodi's position) emphasized the need for Europe to form its own coherent policy in the context of geopolitical competition between the US and China.

The subsection also explores the emergence of new security frameworks such as the Ramstein format, bilateral declarations (including Ukraine–Italy), cyber alliances, and expanded NATO partnerships with Indo-Pacific countries. Italy has played a leading role in enabling Ukraine's defense modernization through arms supplies, technical consultations, and the signing of strategic cooperation agreements. Table 2.4 classifies the major security partnerships developed between 2022 and 2025 in response

to complex and hybrid threats. Emphasis is placed on digital compatibility, resilience to cyber threats, and the growing role of technological interdependence as foundations for long-term strategic alliances.

Chapter three, titled "Prospects and Ways to Improve Security Cooperation between Ukraine and Italy," is devoted to identifying the key strategic directions for deepening bilateral collaboration. The chapter explores how Ukraine and Italy can enhance their cooperation through collective security systems, joint missions, and defense innovation amid growing geopolitical challenges.

The first subsection examines the potential for expanding cooperation in collective security and defense technologies. It emphasizes the growing importance of flexible international alliances in the face of hybrid threats, cyberattacks, and regional instability. NATO's adaptability and the integration of non-member states into its initiatives serve as a foundation for Ukraine's enhanced partnership with Italy. Bilateral agreements strengthen Ukraine's engagement in Euro-Atlantic security efforts, particularly within crisis response and joint innovation platforms. The emergence of regional alliances, such as Ukraine-Italy agreements, signals a shift toward network-based defense cooperation. These partnerships are increasingly built on mutual trust, interoperability, and shared strategic vision.

Additionally, the subsection details the institutional, legal, and technological measures necessary to facilitate deeper integration. It explores NATO's evolving standards and the need for Ukraine to align domestic legislation to enable membership in the long term. Emphasis is placed on digital security protocols, cyber intelligence sharing, and AI integration in military systems. The analysis includes a breakdown of cutting-edge technologies such as UAVs, air defense systems, AI-based decision-making platforms, and simulation environments. Italy's contribution to Ukraine's air defense exemplifies successful bilateral tech-transfer. Such initiatives underscore the transformation of defense partnerships from political declarations to operational synergies.

The second section analyzes opportunities for synergy through joint participation in EU and NATO missions. It highlights how cooperation in peacekeeping, crisis management, and humanitarian support has contributed to stability in various regions. Importantly, historical interaction, in particular close cooperation with Italian contingents, has created the necessary level of trust for the effective implementation of the current EUMAM Ukraine mission.

Ukraine's participation in these missions provides valuable operational experience and promotes interaction with European and transatlantic partners. Today, this vector of cooperation is focused on the training of Ukrainian units, where Italy plays one of the key roles. An analysis of joint operations illustrates their significant impact on defense capacity building. Moreover, a process of “reverse transfer of experience” is taking place: the Armed Forces of Ukraine are transferring unique knowledge of conducting intensive combat operations to partners, in particular Italy. NATO provides military capabilities, while the EU supports civilian operations, enabling the implementation of comprehensive mission strategies and accelerating Ukraine's de facto integration into the Euro-Atlantic security space.

The third subsection explores priority areas for strengthening strategic partnership in the security sector. It identifies operational interoperability, cyber defense, institutional integration, and humanitarian resilience as core domains for collaboration. NATO standards serve as a reference point for Ukraine's defense reforms, supported by Italy and other allies. The importance of real-time data sharing, predictive analytics, and legal harmonization is underscored. Ukraine's efforts to modernize its defense industry through joint clusters and technology transfer with Italy illustrate tangible progress. Shared innovation platforms and collaborative R&D projects are considered essential for long-term security sustainability.

The subsection further addresses institutional coordination, including NATO representation in Ukraine and intergovernmental task forces. Humanitarian priorities such as veterans' rehabilitation and civil protection education are highlighted as

complementary to military preparedness. In the field of cybersecurity, cooperation should be implemented through the creation of joint analytical groups that integrate the unique experience of Ukrainian specialists into the European system of countering hybrid threats. Financial instruments, including joint response funds and long-term security packages, are seen as necessary to implement reforms effectively. Italy's "financial diplomacy" (contributions to European initiatives) and its leadership in reconstruction (in particular, the URC2025 conference in Rome and the focus on southern Ukraine) play a special role here. International cooperation frameworks like the Ramstein format are proposed as strategic platforms for consolidating multilateral support. In summary, deepening Ukraine's strategic partnership with Italy and other allies across military, technological, and humanitarian dimensions is essential for resilience in a volatile global environment.

In general, the research demonstrates a comprehensive analysis of the evolution, current state, and future prospects of security cooperation between Ukraine and Italy in the context of modern geopolitical challenges. It highlights the gradual transformation of bilateral relations from symbolic support to a strategic partnership encompassing military, technological, and humanitarian dimensions. The study emphasizes the effectiveness of joint participation in NATO and EU missions, the significance of defense innovation, and the growing role of cyber resilience and crisis response. Ukraine's commitment to Euro-Atlantic integration, combined with Italy's political and technological support, creates a foundation for deeper institutional and operational coordination. The conclusions affirm that long-term stability and regional security can be achieved through adaptive, multi-level cooperation based on shared values and strategic trust.